

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ГРОШІ ТА КРЕДИТ: ПРАКТИКУМ

*Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний посібник для студентів,
які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка»
спеціалізаціями «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Економіка
бізнес-підприємства», «Управління персоналом та економіка праці, бізнес-
аналітика»*

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2018

Навчальний посібник: «Гроші та кредит: Практикум» [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» всіх спеціалізації / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Ю.О.Єрешко, М.М.Дученко І.М. Крейдич. – Електронні текстові данні (1 файл: 0,86 МБ). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 52 с.

*Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського (протокол № 10 від 21.06.2018 р.)
за поданням Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу
(протокол № 10 від 29.05.2018 р.)*

Електронне видання

ГРОШІ ТА КРЕДИТ: ПРАКТИКУМ

Укладачі: *Єрешко Юлія Олександрівна*, канд. ек. наук, доц.
Дученко Марина Михайлівна, канд. ек. наук, доц.
Крейдич Ірина Миколаївна, докт. ек. наук, доц.

Відповідальний редактор *Єрешко Юлія Олександрівна*, канд. ек. наук, доц.

Рецензенти: *Охріменко Оксана Онуфріївна*, докт. ек. наук, доц.

Практикум призначено для навчальної роботи студентів при засвоєнні дисципліни «Гроші та кредит» та може бути використаний при проведенні аудиторного навчання та самостійної роботи студентів. Містить задачі, тестові завдання, приклади розрахунків.

© КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018

ЗМІСТ

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ЗАДАЧІ.....	8
ПРИКЛАД РОЗВ'ЯЗАННЯ ДЕЯКИХ ЗАДАЧ.....	22
ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА.....	28
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	30
КЛЮЧІ ДО ТЕСТІВ.....	35
ПРИКЛАД КОМПЛЕКСНОГО КОНТРОЛЬНОГО ЗАВДАННЯ.....	38
МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА.....	40
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	41
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	51

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна належить до **циклу базових дисциплін загальної підготовки** та забезпечує формування економічних знань, вмінь і здатностей майбутніх фахівців щодо ефективного функціонування грошово-кредитних систем в сучасних економічних умовах.

Предметом дисципліни є економічні відносини, що виникають між суб'єктами ринкової економіки, а також механізми й організаційні структури, які забезпечують функціонування грошової системи.

Дисципліна «**Гроші і кредит**» передбачає взаємозв'язки головних тем курсу з категоріями та основами економічної теорії підготовки фахівців освітнього ступеню «Бакалавр» спеціальності 051 «Економіка».

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів економічної складової професійної підготовки майбутніх фахівців, яка інтегрує їх **здатності**:

- оцінювати процеси та явища, що відбуваються в економіці та їх взаємозв'язок із механізмом формування, розподілу й використання грошових та кредитних ресурсів держави;
- досліджувати особливості грошового обороту держави;
- аналізувати склад та інструментарій грошової маси в країні;
- аналізувати та оцінювати механізм функціонування грошової системи держави;
- досліджувати організаційно-правовий механізм функціонування кредиту в ринковій економіці;
- досліджувати особливості грошових та кредитних відносин в Україні;
- класифікувати види кредитів та визначати особливості їх використання в залежності від виду економічної діяльності;
- аналізувати діяльність фінансових посередників.

Основні завдання навчальної дисципліни

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- сутності грошей як економічної категорії та їх ролі у процесі суспільного відтворення;
- основних економічних категорій та законів функціонування грошей та кредиту;
- законів та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють грошову, кредитну та банківську діяльність;
- основних характерних рис сучасної грошової системи України її структури, цілей, функцій та принципів функціонування її окремих ланок;

- економічного змісту та механізмів здійснення базових банківських операцій та надання банківських послуг;
- стану, проблем та перспектив розвитку грошової, кредитної та банківської систем України;

вміння:

- обирати найраціональніші рішення при отриманні банківських послуг та розраховувати ефективність різних їх варіантів;
- користуватись законодавчими і нормативними документами, які регулюють діяльність грошової та кредитної систем;
- аналізувати основні показники грошового обороту та грошової маси, їх структуру та динаміку;
- урахувати основні економічні процеси у професійній діяльності;
- формувати й обробляти необхідну інформаційну базу щодо грошової кредитної та банківської систем країни.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ 1. ГРОШІ І ГРОШОВІ СИСТЕМИ

Сутність і функції грошей. Походження грошей. Роль держави у творенні грошей. Сутність грошей. Форми грошей та їх еволюція. Вартість грошей. Гроші як гроші і гроші як капітал. Функції грошей. Якісні властивості грошей.

Грошовий оборот і грошова маса що його обслуговує. Суть та економічна основа грошового обороту. Модель грошового обороту. Грошові потоки та їх балансування. Структура грошового обороту. Маса грошей в обороті. Грошові агрегати та грошова база. Швидкість обігу грошей. Закон грошового обігу. Механізм зміни маси грошей в обороті. Грошово-кредитний мультиплікатор.

Грошовий ринок. Сутність та особливості функціонування грошового ринку. Структура грошового ринку. Попит на гроші. Пропозиція грошей.

Грошові системи. Сутність, призначення та структура грошової системи. Види грошових систем.

Державне регулювання грошового обороту та місце в ньому фіскально-бюджетної та грошово-кредитної політики. Цілі та інструменти грошово-кредитної політики.

Інфляція та грошові реформи. Сутність, види та закономірності розвитку інфляції. Економічні та соціальні наслідки інфляції. Державне регулювання інфляції. Сутність та види грошових реформ.

Валютний ринок та валютні системи. Сутність валюти та валютних відносин. Валютний курс. Конвертованість валюти. Валютний ринок. Види операцій на валютному ринку. Валютні системи та валютна політика. Особливості формування валютної системи України. Платіжний баланс та золотовалютні резерви в механізмі валютного регулювання. Світова та міжнародна валютні системи.

РОЗДІЛ 2. КРЕДИТ І КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ

Необхідність і сутність кредиту. Економічна сутність кредиту. Функції кредиту. Стадії та закономірності руху кредиту. Принципи кредитування. Види кредиту. Роль кредиту у розвитку економіки.

Фінансові посередники грошового ринку. Сутність, призначення та види фінансового посередництва. Банки, як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Функції банків. Небанківські фінансово кредитні установи. Кредитні спілки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні компанії, тощо. Банківська система. Її функції та принципи побудови. Банківська система як основа розвитку ринку фінансових послуг в Україні.

Центральні банки. Призначення, статус та основи організації центрального банку. Основні напрями діяльності центрального банку. Статус та функції національного банку України. Комерційні банки. Поняття, призначення та класифікація комерційних банків. Банківські операції. Пасивні операції

банків. Активні операції комерційних банків, їх сутність і класифікація. Банківські послуги і їх класифікація та призначення.

Загальна характеристика міжнародних валютно-кредитних установ. Міжнародні валютно-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною. Міжнародні валютно-кредитні установи та їх роль на світовій спільноті. Міжнародний валютний фонд і його діяльність в Україні. Світовий банк. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції. Європейський банк реконструкції та розвитку. Банк міжнародних розрахунків.

ЗАДАЧІ

Грошові агрегати, інфляція, попит і пропозиція грошей, закони грошового обігу

1. У таблиці наведені індекси цін за роках:

Рік	Індекс цін (%)
1	112.6
2	100.0
3	105.2

- Розрахувати рівні та індекси інфляції для кожного року.
- Як змінився реальний дохід, якщо номінальний дохід у другому році в порівнянні з першим збільшився на 2%, а в третьому в порівнянні з першим знизився на 4%?

2. У таблиці представлені дані, що характеризують величину номінального валового внутрішнього продукту держави за 4 роки:

Рік	Номінальний ВВП, млрд. дол.	Індекс рівня цін. %
1990	100	105
1992	80	120
1994	92	100
1996	122	92

- Який рік є базисним?
- Як змінився рівень цін у період з 1990 по 1992 рр.?
- Як змінився рівень цін у період з 1990 по 1994 рр.?
- Як змінився рівень цін у період з 1994 по 1996 рр.?
- Розрахувати реальний ВВП для кожного року.

3. Як змінився реальний дохід, якщо величина номінального доходу збільшилася на 15%, а рівень цін зріс на 18%?

4. Як зміниться величина реального доходу, якщо номінальний дохід зросте на 2%, а рівень цін знизиться на 5%?

5. Як зміниться величина номінального доходу, якщо реальний дохід знизиться на 9%, а рівень цін зросте на 11%?

6. Розрахувати відсутні елементи в таблиці:

Показники	1	2
Ланцюгові індекси інфляції за 5 років (%)	112.6	112.6
	118.2	120.5
	118.6	92.6
	92.5	X_2 -?
	100.3	X_3 -?
Загальна зміна рівня цін за 5 років (%)	X_1 -?	130.6

$$X_2 = X_3.$$

7. Визначити індекс інфляції за 2 роки, якщо рівень інфляції за кожний з 24 місяців складає 3%. Як змінився реальний дохід за зазначений період, якщо номінальний дохід зріс на 12%?

8. Розрахувати відсутні елементи в таблиці:

Показники	1	2
Ланцюгові індекси інфляції за 5 років (%)	112.6	92.6
	118.2	100.5
	X_1 -?	108.6
	95.8	X_2 -?
	96.3	X_3 -?
Загальна зміна рівня цін за 5 років (%)	120.6	120.6

$$X_2 \text{ на } 25\% \text{ більше за } X_3.$$

9. Як зміниться величина реального доходу, якщо номінальний дохід збільшиться на 18%, а рівень цін зросте на 11%?

10. Як зміниться величина реального доходу, якщо номінальний дохід знизиться на 5%, а рівень цін зросте на 2%?

11. Як змінився номінальний дохід при зниженні реального доходу на 3% і відповідному зростанні рівня цін на 4%?

12. У таблиці представлені індекси цін за роками:

Рік	Індекси цін (%)
1-й	118.6
2-й	120.5
3-й	100.0
4-й	92.6
5-й	105.8

- Розрахувати рівні та індекси інфляції для кожного року.
- Використовуючи "правило величини 70", визначити кількість років, необхідну для подвоєння рівня цін (як знаменник останнього взяти розраховані в пункті 1 рівні для кожного року).
- Який був реальний рівень відсотку за кредит у другому році, якщо його номінальний рівень дорівнював 15% (для позичальників періоду між першим і другим роком)?

13. У таблиці представлені дані, що характеризують величину номінального валового внутрішнього продукту держави за 5 років:

Рік	Номінальний ВНП, млрд. дол.	Індекс рівня цін (%)
1	100	98
2	92	100
3	122	105
4	100	108
5	115	103

- Який рік є базисним?
- Як змінився рівень цін у період з 1-го по 2-й рр.?
- Як змінився рівень цін у період з 1-го по 3-й рр.?
- Як змінився рівень цін у період з 3-го по 5-й рр.?
- Розрахувати реальний ВНП для кожного року.

14. У скільки разів збільшилися ціни за рік, якщо рівень інфляції за цей рік склав 0.03?

15. Як зміниться величина реального доходу, якщо номінальний дохід збільшиться на 20%, а рівень цін зросте на 7%?

16. Як змінився реальний дохід, якщо номінальний дохід збільшився на 2%, а рівень інфляції за відповідний період склав 0.06?

17. Розрахувати відсутні елементи в таблиці:

Показники	1	2
Ланцюгові індекси інфляції за 6 років (%)	92.5	105.6
	99.4	108.2
	100.4	X_2 -?
	115.6	X_3 -?
	118.6	105.9
	X_1 -?	119.8
Загальна зміна рівня цін за 6 років (%)	130.8	138.1

Величина X_2 складає 80,0% величини X_3 .

18. . Розрахувати відсутні елементи в таблиці:

Показники	1	2
Ланцюгові індекси інфляції за 4 роки (%)	115.8	115.2
	100.0	92.8
	103.6	113.8
	X_1 -?	114.5
Загальна зміна рівня цін за 4 роки (%)	130.6	X_2 -?

19. Розрахувати відсутні елементи в таблиці:

Показники	1	2
Ланцюгові індекси інфляції за 5 років (%)	118.6	X_3 -?
	120.5	X_4 -?
	X_1 -?	116.5
	X_2 -?	118.5
	100.3	92.8
Загальна зміна рівня цін за 5 років (%)	130.8	128.2

$$X_1 = X_2$$

X_3 складає 87% величини X_4

20. У таблиці наведені індекси цін за роками:

Рік	Індекси цін (%)
1	100.0
2	112.3
3	114.8
4	92.6

- Розрахувати рівні й індекси інфляції для кожного року.
- Як змінився реальний дохід, якщо номінальний дохід у другому році в порівнянні з першим збільшився на 12%; а в третьому в порівнянні з другим — збільшився на 5%?

21. Позичальник одержує від кредитора 5.8 тис. грн. на 3 роки під 16% річних за простою ставкою. Ланцюгові індекси інфляції за 3 роки склали: 118.2; 112.6; 92.6%. Розрахувати втрати кредитора, викликані інфляцією.

22. Визначити швидкість обігу гривні за минулий рік та середню тривалість одного обігу, якщо обсяг ВВП становив 103,9 млн. грн. Середньорічний обсяг грошової маси — 14,1 млн. грн.

23. Визначити величини M1 та M2, якщо в січні поточного року в економіці готівкові гроші склали — 300 млрд. грн; вклади до запитання — 600 млрд. грн; чекові депозити — 300 млрд. грн; взаємні фонди грошового ринку — 700 млрд. грн; ощадні вклади — 400 млрд. грн; строкові вклади — 1100 млрд. грн.

24. Визначити грошові агрегати M₀, M₂, кошти у спеціалізованих фінансово-кредитних установах, якщо: 1. Чекові вклади — 574 млрд. грн. 2. M₁ — 784 млрд. грн. 3. Вклади на безчекових ощадних рахунках — 434 млрд. грн. 4. Дрібні строкові вклади — 1836 млрд. грн. 5. M₃ — 3889 млрд. грн.

25. Розрахувати темп інфляції у другому році за таких умов: індекс цін у першому році — 110%, індекс цін у другому році — 120%.

26. Визначити швидкість обігу грошей, якщо грошова маса готівкових та безготівкових грошей становить 500 млн. грн, ВВП за поточний рік становив — 4100 млн. грн.

27. Розрахувати темп інфляції у другому році за таких умов: номінальний ВВП у першому році — 1200 грн, у другому — 1400 грн, реальний ВВП у першому році — 1100 грн, у другому — 1200 грн.

28. Визначити необхідну для обігу кількість грошей, якщо кількість грошових обігів на рік дорівнює 5. При цьому вартість товарної маси складає — 800 млрд. грн; вартість товарів проданих у кредит — 100 239 млрд. грн;

вартість товарів, проданих у кредит, строк оплати яких вже настав, 500 млрд. грн; сума товарів, які погашаються шляхом взаємного зарахування боргів, — 100 млрд. грн.

29. Визначити грошові агрегати M1 M2, M3, якщо: 1. Готівка в касах юридичних осіб — 38171 млн. грн. 2. Вклади на ощадних рахунках до запитання — 13 751 млн. грн. 3. Вклади строкових рахунків — 510 млн. грн. 4. Кошти на спеціальних рахунках — 130 млн. грн. 5. Вклади за трастовими операціями — 29 млн. грн.
30. Визначити кількість грошей, необхідних як засіб обігу. Сума цін за реалізованими товарами — 4500 млрд. грн; сума цін товарів, проданих з розстрочкою платежу, строк оплати яких не настав, — 42 млрд. грн.; сума платежів за довгостроковими зобов'язаннями — 172 млрд. грн; сума платежів, які погашаються шляхом взаємного врахування — 400 млрд. грн. Середня кількість обігів грошей на рік — 10.
31. Визначити грошові агрегати M1 M2, M3, якщо: 1. Трансакційні депозити — 21820 млн. грн. 2. Готівкові гроші — 510 млн. грн. 3. Строкові вклади — 218 млн. грн. 4. Депозитні сертифікати — 110 млн. грн.
32. Визначити кількість грошей, необхідних для обігу, якщо сума цін реалізованих товарів та послуг 200 млрд. грн; при цьому сума цін товарів, проданих у кредит, дорівнює 10 млрд. грн; платежі за кредитами — 2 млрд. грн. Швидкість обігу грошової одиниці 2,4 місяця.
33. Визначити грошові агрегати: M1 M2, M3 якщо є: 1. Ощадні внески — 220 млн. грн. 2. Ощадні внески в спеціалізованих кредитних установах 110 млн. грн. 3. Запаси коштів на поточних рахунках — 21 120 млн. грн. 4. Готівка на рахунках фізичних осіб — 210 млн. грн.
34. Визначити кількість грошей, необхідних для обігу. Сума цін реалізованих товарів та послуг — 200 млрд. грн; платежі за кредитами, строк сплати яких настав, 40 млрд. грн; товари, продані в кредит, 60 млрд. грн; платежі, які погашаються шляхом взаємного врахування, — 20 млрд. грн. Швидкість обігу грошової одиниці 4 місяці.
35. Визначити грошові агрегати: M0, якщо: 1. M3 — 25 380 млн. грн. 2. Кошти на строкових рахунках — 23 000 млн. грн. 3. Внески до запитання — 1200 млн. грн. 4. Депозитні сертифікати — 100 млн. грн.
36. Визначити рівень цін товарів та послуг, якщо маса грошово- го обігу складає 77 млрд. грн, швидкість обігу грошей — 9 разів на рік, кількість проданих товарів та послуг — 254 млрд. грн.
37. Визначити грошові агрегати M1 M2, M3, якщо: 1. Депозити до запитання — 627 млрд. грн. 2. Кошти клієнтів за трастовими операціями — 829 млрд.

грн. 3. Ощадні вклади — 265 млрд. грн. 4. Готівкові гроші — 184 млрд. грн. 5. Строкові вклади — 319 млрд. грн.

38. Визначити показник грошової бази та її частку у загальному обсязі грошової маси за такими даними про становище грошового ринку в країні: — готівкові гроші — 7700 млрд. грн; — обов'язкові резерви комерційних банків у центральному банку — 1700 млрд. грн; — кошти комерційних банків на кореспондентських рахунках у центральному банку — 4600 млрд. грн; — кошти на поточних рахунках, внески до запитання — 11100 млрд. грн; — депозитні сертифікати — 20 млрд. грн.

Кредит, кредитні відносини, відсотки

39. Визначити проценти на суму нарощення боргу, якщо позичка дорівнює 700 тис. грн, термін 4 роки, проценти прості, ставка — 20%.
40. Визначити суму боргу, що підлягає погашенню наприкінці останнього року позички за простими процентами. Будівельна фірма отримала кредит у банку на суму 4 млн. грн терміном на 5 років. Процентна ставка за кредитом визначена у 12% річних для першого року; для другого року передбачена надбавка до процентної ставки у розмірі 1%, для третього та наступних років — у розмірі 0,5%.
41. Визначити початкову суму боргу, при умові, що часова база дорівнює 365 днів, якщо через 180 днів після підписання угоди боржник сплатив 310 тис. грн, кредит виданий під 16% річних.
42. Розрахувати суму нарощення за простою процентною ставкою, якщо позичка у розмірі 100 тис. грн видана на період з 20.01 по 5.10. Проценти нараховуються за простою обліковою ставкою — 8%.
43. Розрахувати суму, отриману при обліку, якщо тратта видана на суму 1 млн. грн зі сплатою 17.11. Власник векселя облічив його в банку 23.09 за обліковою ставкою 20%. Період, що залишився до кінця терміну, дорівнює 55 днів.
44. Визначити платіжне зобов'язання з нарахуванням простих процентів. Зобов'язання сплатити через 180 днів позичку у розмірі 25 тис. грн. з нарахуванням 5% річних було враховано у банку за 120 днів до настання терміну за обліковою ставкою 7,5%. Часова база береться 365 днів при нарахуванні процентної ставки та 360 днів при нарахуванні облікової ставки.
45. Визначити множник нарощення за період, який дорівнює 2,5 року, при процентній ставці, що змінюється у часі. Контракт передбачає наступний порядок нарахування відсотків: за період 1 рік — 8% річних, у кожному наступному періоді, який дорівнює 0,5 року, ставка підвищується на 0,5%.

46. Яке мінімально прийнятне значення процентної ставки простих процентів, якщо необхідно подвоїти суму 10 000 грн. через 5 років.
47. Розрахувати суму яку повинен сплатити боржник у кінці року, якщо позичка у розмірі 1 млн. грн видана 20 січня до 5 жовтня під 18% річних. Визначити: 1) точні проценти з точним числом днів позички; 2) звичайні проценти з точним числом днів позички; 3) звичайні проценти з наближеним числом днів позички.
48. Визначити розмір платежу, який необхідно погасити, при нарахуванні звичайних процентів з точним числом днів позички. Позичка у розмірі 150 тис. грн видана на період з 20.02 по 5.10 під 8% річних, рік високосний. Часова база 360 днів.
49. Визначити множник нарощення за 2,5 року, якщо контракт передбачає порядок нарахування процентів: перший рік — 16% — у кожному наступному півріччі ставка підвищується на 1%.
50. Визначити нарощену суму через 1,5 року, якщо кредит наданий у сумі 30 000 грн. за схемою простих процентів. Банк пропонує своєму клієнту-позичальнику такі умови надання кредиту: перше півріччя — 40% річних, кожний наступний квартал ставка підвищується на 1,5%.
51. Визначити термін погашення позички, розраховавши: а) точні проценти з точним числом днів позички; б) звичайні проценти з точним числом днів позички; в) звичайні проценти з наближеним числом днів позички. Банк видав позичку в розмірі 20 000 грн. з 15.10 по 24.12 під 25% річних (нарахування здійснюється за схемою простих процентів).
52. Визначити нарощену суму капіталу, якщо первісна його сума складала 15.0 тис. грн., ставка складних відсотків — 12%, період нарахування — 4 роки. Яку частину доходу не одержав би вкладник, якщо за інших однакових умов використовувалася б ставка простих відсотків?
53. Яку суму варто вкласти в банк, щоб по закінченні 3-х років нарощена сума склала 12 тис. грн. при ставці складних відсотків — 12.5%. Нарахування відсотків здійснюється:
- щокварталу,
 - щомісяця,
 - кожною півріччя.
54. 5. Яка ставка складних відсотків була використана в розрахунках, якщо первісна сума капіталу складала 7.2 тис. грн., нарощена сума — 12.5 тис. грн. Капітал був вкладений на 4 роки. Яку частину доходу не одержав би вкладник, якщо за інших однакових умов використовувалася б ставка простих відсотків?

55. Визначити найбільш вигідний варіант вкладення коштів на 5 років:

- капітал вкладається під 16.6% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків 1 раз на рік;
- капітал вкладається під 16.4% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків кожного півріччя;
- капітал вкладається під 16.2% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків кожного місяця.

56. Позичка в сумі 130 тис. грн. видана терміном на 4 роки при таких умовах: за перші два роки плата за кредит складає 16% річних за простою ставкою, а в кожному наступному півріччі позичковий відсоток зростає на 3%. Розрахувати нарощену суму боргу на кінець 4-го року.

57. Кредит у сумі 3500 грн. видається терміном на 3 роки під 12% річних за складною ставкою. Відсотки нараховуються кожного півріччя. Загальна зміна рівня цін за 3 роки становить +25%. Яку ставку складних відсотків варто використовувати, щоб реальна прибутковість кредитних операцій склала 125?

58. Внесок у сумі 7.2 тис. грн. прийнятий 18 грудня під 13% річних за простою ставкою. Яку суму одержить вкладник 29 березня наступного року?

59. На скільки років повинен бути вкладений капітал під 16% річних, щоб первісна сума збільшилася в 2.8 рази? Розрахунок зробити для двох варіантів:

- використовується ставка простих відсотків;
- використовується ставка складних відсотків.

60. Кредит у сумі 7000 грн. видається терміном на 2 роки під 18% річних за складною ставкою. Відсотки нараховуються кожного кварталу. Рівень інфляції за 1-й рік складає 0.12, за 2-й рік — 0.14, за 3-й рік — 0.06. Розрахувати втрати кредитора через інфляцію. Яку ставку складних відсотків варто використовувати, щоб реальна прибутковість кредитної операції склала 12%?

61. Яку суму варто вкласти в банк, щоб через 4 роки нарощена сума склала 9.5 тис. грн. при ставці складних відсотків — 13%? Нарощування відсотків здійснюється:

62. Визначити найбільш вигідний варіант вкладення коштів на 4 роки:

- капітал вкладається під 22.3% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків кожного півріччя;

- капітал вкладається під 20.5% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків щокварталу;
 - капітал вкладається під 18.9% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків щомісяця.
63. Внесок у сумі 8.9 тис. грн. прийнятий під 16% річних за простою ставкою. Яку суму одержить вкладник через 8 місяців?
64. Яка ставка складних відсотків була використана в розрахунках, якщо первісна сума капіталу складала 8.4 тис. грн., нарощена сума — 12.6 тис. грн.? Капітал був вкладений на 5 років. Яку частину доходу не одержав би вкладник, якщо за інших рівних умов використовувалася б проста процентна ставка?
65. Кредит у сумі 8500 грн. видається терміном на 3 роки під 13.5% річних за складною ставкою. Відсотки нараховуються щомісяця. Індекс інфляції за 3 роки складає 118%. Розрахувати втрати кредитора, викликані інфляцією. Яку ставку складних відсотків слід використовувати, щоб реальна прибутковість кредитної операції склала 13.5%?
66. На скільки років треба вкласти капітал під 16.8% річних за простою ставкою, щоб первісна сума збільшилася на 128%?
67. Визначити найбільш вигідний варіант вкладення засобів на 4 роки:
- капітал вкладається під 20% річних за простою ставкою;
 - капітал вкладається під 15% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків кожного місяця;
 - капітал вкладається під 17.5% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків кожного півріччя.
68. Кредит у сумі 10 тис. грн. видається терміном на 2 роки під 16% річних за складною ставкою. Відсотки нараховуються кожного півріччя. Індекс інфляції за 2 роки складає 1.18. Розрахувати втрати кредитора через інфляцію. Яку ставку складних відсотків варто використовувати, щоб реальна прибутковість кредитних операцій склала 16%?
69. Позичка в сумі 30 тис. грн. видана терміном на 2 роки за таких умов: за перший рік плата за кредит складає 18% річних за простою ставкою, а в кожному наступному кварталі позичковий відсоток зростає на 2.5%. Розрахувати нарощену суму боргу на кінець 2-го року.
70. Внесок у сумі 12.5 тис. грн. прийнятий 15 січня під 12% річних за простою ставкою. Яку суму одержить вкладник 1 жовтня того ж року?

71. Позичальник одержує від кредитора 8.5 тис. грн. на 5 років під 20% річних за складною ставкою. Відсотки нараховуються 1 раз на рік. Ланцюгові індекси інфляції складають: 115.2; 92.8; 100.3; 100.8; 98.5. Розрахувати втрати кредитора, викликані інфляцією.
72. Яку суму варто вкласти в банк, щоб через 5 років нарощена сума склала 15 тис. грн. при ставці складних відсотків — 5.3%? Нарахування відсотків здійснюється:
- щокварталу;
 - 1 раз на рік.
73. Як зміниться величина реального доходу, якщо номінальний дохід збільшиться на 12%, а рівень інфляції складе 0.09?
74. Як зміниться величина реального доходу, якщо номінальний дохід збільшиться на 11%, а рівень цін знизиться на 2%?
75. Визначити нарощену суму капіталу, якщо первісна його сума складає 22 тис. грн., складна процентна ставка — 12%, період нарахування — 3 роки. Відсотки нараховуються кожного півріччя. Яку частину доходу не одержав би вкладник, якби за інших рівних умов використовувалася проста процентна ставка?
76. Визначити індекс інфляції за 1.5 року, якщо рівень інфляції за кожний з 18 місяців складає 4.5%. Як зміниться реальний дохід за 1.5 року, якщо номінальний дохід зросте в 1.15 рази?
77. Яка ставка складних відсотків була використана в розрахунках, якщо первісна сума капіталу складала 17.5 тис. грн., нарощена сума — 25.6 тис. грн.? Капітал був вкладений на 3 роки. Яку частину доходу не одержав би вкладник, якщо за інших рівних умов використовувалася проста процентна ставка?
78. Визначити найбільш вигідний варіант вкладення коштів на 5 років:
- капітал вкладається під 22.3% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків кожного півріччя;
 - капітал вкладається під 23.0% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків 1 раз на рік;
 - капітал вкладається під 22.0% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків кожного місяця.
79. Позичка в сумі 65 тис. грн. видана терміном на 2 роки за таких умов: за перший рік плата за кредит складає 14% річних за простою ставкою, а в кожному наступному місяці позичковий відсоток зростає на 0.5%. Розрахувати нарощену суму боргу на кінець 2-го року.

80. На скільки років має бути вкладений капітал під 22% річних за простою ставкою, щоб первісна сума зросла на 200%?
81. Кредит у сумі 12 тис. грн. видається терміном на 4 роки під 15% річних за складною ставкою. Відсотки нараховуються кожного місяця. Загальна зміна рівня цін за 4 роки складає 1.32. Розрахувати втрати кредитора через інфляцію. Яку ставку складних відсотків варто використовувати, щоб реальна прибутковість кредитних операцій склала 15%?
82. Кредит у сумі 18 тис. грн. виданий терміном на 2 роки під 9% річних за складною ставкою. Відсотки нараховуються кожного місяця. Рівень інфляції за 1-е півріччя складає 0.03; за 2-і — 0.015; за 3-і — 0.05. Розрахувати втрати кредитора через інфляцію. Яку ставку складних відсотків варто використовувати, щоб реальна прибутковість операції склала 9%?
83. Визначити найбільш вигідний варіант вкладення засобів на 3 роки:
- капітал вкладається під 10% за простою ставкою;
 - капітал вкладається під 8.5% за складною ставкою при нарахуванні відсотків 1 раз на рік;
 - капітал вкладається під 6.0% за складною ставкою при нарахуванні відсотків 1 раз на місяць.
84. Яку суму варто вкласти в банк, щоб через 5 років нарощена сума склала 9.5 тис. грн. при ставці складних відсотків — 16%. Нарахування відсотків здійснюється:
- кожного місяця;
 - кожного півріччя.
85. Внесок у сумі 7.9 тис. грн. прийнятий 25 грудня під 16% річних за простою ставкою. Яку суму одержить вкладник 5 червня наступного року?
86. Визначити нарощену суму капіталу, якщо первісна його сума складала 12800 грн., складна процентна ставка — 5%, період нарахування — 3 роки. Відсотки нараховуються кожного кварталу. Яку частину доходу не одержав би вкладник, якщо за інших однакових умов використовувалася б проста процентна ставка?
87. Позичальник одержав від кредитора 6.2 тис. грн. на 5 років під 17% річних за простою ставкою. Ланцюгові індекси інфляції за 5 років складають: 118.2; 120.5; 92.6; 97.8; 100.8%. Розрахувати втрати кредитора, викликані інфляцією.

Валюта, валютний курс, біржові угоди

88. Визначити середній крос-курс CAD/CHF, якщо USD/CHF = 1,3245, а USD/CAD = 1,8320.
89. Визначити середній крос-курс GBP/CAD, якщо GBP/USD = 1,6658, а USD/CAD = 1,0963.
90. Визначити середній крос-курс GBP/EUR, якщо GBP/USD = 1,6658, а EUR/USD = 1,3689.
91. Визначити крос-курси купівлі та продажу CAD/UAH, якщо USD/CAD = 1,0755-1,0963, а USD/UAH = 8,5200 – 8,7800.
92. Визначити крос-курси купівлі та продажу EUR/CAD, якщо USD/CAD = 1,0855-1,0963, а EUR/USD = 1,3588 – 1,3689.
93. Розрахувати форвардний курс через 3 місяці та 5 днів, якщо спот- курс USD/CHF дорівнює 1,5905-1,5915, своп-ставки на 3 місяці 170-165, на 4 місяці - 220-210.
94. Визначити форвардний курс через 30 днів, якщо спот-курс UAH/USD 8,4500-8,5500 і банк котирує своп-ставки на 30 днів 250-325.
95. Яка валюта продається з премією, а яка з дисконтом, якщо спот- курс USD/UAH = 8,2550, а одномісячний форвард USD/UAH = 8,2050?
96. Американська компанія одержить від бразильського споживача 4 мільйони бразильських крузейро. Яким чином американська компанія може прохеджувати свій ризик на ринку короткострокового капіталу, якщо кредити в крузейро видаються під 10% місячних, а поточний курс становить 400 бразильських крузейро за 1 американський долар?
97. Укладається опціон на купівлю через 3 місяці 31250 фунтів стерлінгів за ціною \$1,60 за GBP1. Ринковий валютний курс становить \$1,70 за GBP. Чому дорівнює внутрішня вартість опціону?
98. Вартість товару – 1 млн. дол. США, щорічний відсоток – 12%, термін – 5 років. Визначити номінальну вартість векселів, що підлягають форфейтуванню.
99. Німецька компанія одержить від бразильського споживача 5 мільйонів бразильських крузейро. Яким чином німецька компанія зможе прохеджувати свій ризик на ринку короткострокового капіталу, якщо кредити в крузейро видаються під 13% місячних, а поточний курс становить 412 бразильських крузейро за 1 євро?
100. Визначити дату валютування згідно з угодою UAH/USD, що була

укладена в середу 30 грудня.

101. Укладається опціон на купівлю через 2 місяці 26754 фунтів стерлінгів за ціною \$1,78 за GBP. Ринковий валютний курс становить \$1,89 за GBP. Чому дорівнює внутрішня вартість опціону?
102. Треjder купує 500 єврооблігацій, номінальна вартість кожної \$1000. Облігації мають 10%-купон, а трейдер сплачує ціну 95. З дня останньої виплати відсотків минуло 200 днів. Розрахуйте повні витрати трейдера.
103. Треjder купує 300 єврооблігацій, номінальна вартість кожної \$1000. Облігації мають 10%-купон, а трейдер сплачує ціну 95. З дня останньої виплати відсотків минуло 220 днів. Розрахуйте повні витрати трейдера.

ПРИКЛАД РОЗВ'ЯЗАННЯ ДЕЯКИХ ЗАДАЧ

(рекомендованих для використання у комплексній контрольній роботі)

Частина 2. Задачі (40 балів) – Варіант 1

1. Розрахувати форвардний курс через 3 місяці та 5 днів, якщо спот- курс USD/CHF дорівнює 1,5905-1,5915, своп-ставки на 3 місяці 170-165, на 4 місяці - 220-210.

Розв'язання. Розрахунок здійснюється таким чином. По-перше, визначаємо своп-ставки за четвертий місяць (віднімаються своп-ставки на три місяці від своп-ставок на чотири місяці $220-170=50$ та $210-165=45$).

По-друге, визначаємо своп-ставки за один день четвертого місяця (своп-ставки за 4-й місяць поділити на 30 днів $50/30=1,7$ та $45/30=1,5$). По-третє, визначаємо своп-ставки за п'ять днів четвертого місяця (ставки за один день помножити на 5 $1,7*5=8$ та $1,5*5=7$). По-четверте, визначаємо своп-ставки за 3 місяці та п'ять днів (ставки за 5 днів четвертого місяця + ставки на 3 місяці $170+8=178$ та $165+7=172$). Тепер визначаємо форвардний курс згідно із загальними правилами: оскільки своп-ставки надаються за порядком „більша-менша”, то ми їх віднімаємо від спот-курсу ($1,5905-0,0178$ та $1,5915-0,0172$).

Таблиця 2 Визначення форвардного курсу за “рваною датою” на основі своп-ставок

USD/CHF	Курс купівлі	Курс продажу
Спот-курс	1,5905	1,5915
Своп-ставки на 3 міс.	0,0170	0,0165
Своп-ставки на 4 міс.	0,0220	0,0210
Своп-ставки за 4 міс.	0,0050	0,0045
Своп-ставки за 1 день 4 міс.	0,0050/30	0,0045/30
Своп-ставки за 5 днів 4 міс.	0,0008	0,0007
Своп-ставки за 3 міс. 5 днів	0,0178	0,0172
Форвардний курс	1,5727	1,5743

Відповідь. Форвардний курс через 30 днів становитиме USD/CHF 1,5727- 1,5743.

2. Визначити середній крос-курс CAD/CHF, якщо USD/CHF = 1,3245, а USD/CAD = 1,8320.

Розв'язання. $CAD/CHF = [USD/CHF] / [USD/CAD] = 1,3245/1,8320 = 0,7230$.
Відповідь. Середній крос-курс CAD/CHF = 0,7230.

Частина 2. Задачі (40 балів) – Варіант 2

1. Визначити середній крос-курс GBP/CAD, якщо GBP/USD = 1,6658, а USD/CAD = 1,0963.

Розв'язання. $GBP/CAD = [GBP/USD] * [USD/CAD] = 1,6658*1,0963 = 1,8292$
Відповідь. Середній крос-курс GBP/CAD = 1,8262.

2. Яка валюта продається з премією, а яка з дисконтом, якщо спот- курс USD/UAH = 8,2550, а одномісячний форвард USD/UAH = 8,2050?

Розв'язання. В даному випадку долар дешевшає, а українська гривня дорожчає, тому гривня продається з премією, а долар – з дисконтом. Відповідь. Американський долар продається по одномісячному форварду з дисконтом, а українська гривня – з премією.

3. Американська компанія одержить від бразильського споживача 4 мільйони бразильських крузейро. Яким чином американська компанія може прохеджувати свій ризик на ринку короткострокового капіталу, якщо кредити в крузейро видаються під 10% місячних, а поточний курс становить 400 бразильських крузейро за 1 американський долар?

Розв'язання. Американська компанія повинна зайняти в Бразилії 3636363,6 (4 млн./ $(1+0,1) = 3636363,6$) крузейро під 10% місячних на 1 місяць, конвертувати їх за поточним курсом у долари ($3636363/400 = \$9091$). Коли через місяць бразильська компанія виплатить 4 мільйони крузейро, американська компанія використає їх для оплати номіналу позики та відсотків за нею.

Частина 2. Задачі (40 балів) – Варіант 3

1. Вартість товару – 1 млн. дол. США, щорічний відсоток – 12%, термін – 5 років. Визначити номінальну вартість векселів, що підлягають форфейтуванню.

Метод А. Ціна продажу ділиться на 5 рівних частин по 200 тис. дол. США і до кожної частини додається відсоток на суму непоплаченої заборгованості.

Таблиця. Розрахунок номінальної вартості векселів для форфейтування

Ціна продажу	Ставка 12% на непоплачену суму боргу	Номінальна вартість векселів	Термін погашення наприкінці
200 000	$(1000000 * 12\%) = 120\ 000$	$200000+120000=320000$	1 року
200 000	$(1000000 - 200\ 000) * 12\% = 96\ 000$	$200000+96000=296000$	2 року
200 000	$(1000000 - 400\ 000) * 12\% = 72\ 000$	$200000+72000=272000$	3 року
200 000	$(1000000 - 600\ 000) * 12\% = 48\ 000$	$200000+48000=248000$	4 року
200 000	$(1000000 - 800\ 000) * 12\% = 24\ 000$	$200000+24000=224000$	5 року
1 000 000	360 000	1 360 000	.

Метод Б. Векселі з рівною номінальною вартістю, розрахованою за формулою приблизних сум щорічних платежів

Середній термін векселів – 3 роки. $1\ 000\ 000\ \text{дол. США} * 0,12 * 3 = 360\ 000\ \text{дол. США}$ Кожен з 5 векселів буде мати номінальну вартість: $(1\ 000\ 000 + 360\ 000) / 5 = 272\ 000\ \text{дол. США}$

2. Визначити середній крос-курс GBP/EUR, якщо GBP/USD = 1,6658, а EUR/USD = 1,3689.

Розв'язання. $\text{GBP/EUR} = [\text{GBP/USD}] / [\text{EUR/USD}] = 1,6658/1,3689 = 1,2169$.
Відповідь. Середній крос-курс GBP/EUR = 1,2169.

3. Укладається опціон на купівлю через 3 місяці 31250 фунтів стерлінгів за ціною \$1,60 за GBP1. Ринковий валютний курс становить \$1,70 за GBP. Чому дорівнює внутрішня вартість опціону?

Розв'язання. $\$1,70 - \$1,60 = \$0,10$.

Через те що опціон не вимагає обов'язкового виконання, його вартість не може бути від'ємною величиною. Якщо ринкова ціна буде менша ніж \$1,60 за GBP1, то внутрішня вартість опціону стане нульовою.

Частина 2. Задачі (40 балів) – Варіант 4

1. Визначити крос-курси купівлі та продажу CAD/UAN, якщо USD/CAD = 1,0755-1,0963, а USD/UAN = 8,5200 – 8,7800.

Розв'язання. крос-курс купівлі CAD/UAN = $8,5200/1,0963 = 7,7716$, а крос-курс продажу CAD/UAN = $8,7800/1,0755 = 8,1636$.

Відповідь. CAD/UAN = $7,7716 - 8,1636$.

2. Визначити дату валютування згідно з угодою UAN/USD, що була укладена в середу 30 грудня.

Розв'язання. Відповідно до звичаїв спот ринку дата валютування – це другий робочий день після дня укладання угоди. У нашому випадку це - п'ятниця 1 січня, але в більшості країн світу (принаймні в Україні та США - у країнах, валюти яких беруть участь в угоді) 1 січня – вихідний день, субота та неділя також вихідні дні. Першим робочим днем після 1 січня буде понеділок 4 січня.

Відповідь. Платежі за цією угодою будуть здійснені в понеділок 4 січня.

8,5825.

3. Трейдер купує 500 єврооблігацій, номінальна вартість кожної \$1000. Облігації мають 10%-купон, а трейдер сплачує ціну 95. З дня останньої виплати відсотків

минуло 200 днів. Розрахуйте повні витрати трейдера.

Розв'язання. Спочатку з'ясуємо суму, яку суму буде сплачено трейдером за купівлю облігацій без накопичених відсотків. $500 * \$1000 * 0,95 = \475000 . Далі необхідно обчислити прибуток, накопичений за 200 днів. Відсотки знаходимо від номіналу: $500 * 0,10 * \$1000 * 200 / 360 = 27778$. Тобто повні витрати трейдера становитимуть $\$475000 + \$27778 = \$502778$.

Частина 2. Задачі (40 балів) – Варіант 5

1. Визначити крос-курси купівлі та продажу EUR/CAD, якщо USD/CAD = 1,0855-1,0963, а EUR/USD = 1,3588 – 1,3689.

Розв'язання. Крос-курс купівлі EUR/CAD = $1,0855 * 1,3588 = 1,4749$, а крос- курс продажу EUR/CAD = $1,0963 * 1,3689 = 1,5007$.

Відповідь. EUR/CAD = 1,4749 – 1,5007.

2. Визначити форвардний курс через 30 днів, якщо спот-курс UAH/USD 8,4500-8,5500 і банк котирує своп-ставки на 30 днів 250-325.

Розв'язання. Оскільки своп-ставки йдуть за порядком “менша-більша”, то необхідно додавати їх до спот-курсу. Слід пам'ятати, що своп- ставки надаються в базових пунктах.

Таблиця 1 Визначення форвардного курсу на основі своп-ставок

UAH/USD	Курс купівлі	Курс продажу
Спот-курс	8,4500	8,5500
Своп-ставки	0,0250	0,0325
Форвардний курс	8,4750	8,5825

Відповідь. Форвардний курс через 30 днів становитиме UAH/USD 8,4750- 8,5825.

3. Трейдер купує 300 єврооблігацій, номінальна вартість кожної \$1000. Облігації мають 10%-купон, а трейдер сплачує ціну 95. З дня останньої виплати відсотків

минуло 220 днів. Розрахуйте повні витрати трейдера.

Розв'язання. Спочатку з'ясуємо суму, яку суму буде сплачено трейдером за купівлю облігацій без накопичених відсотків. $300 * \$1000 * 0,95 = \288000 . Далі необхідно обчислити прибуток, накопичений за 220 днів. Відсотки знаходимо від номіналу: $300 * 0,10 * \$1000 * 220 / 360 = 18333$. Тобто повні витрати трейдера становитимуть $\$288000 + \$18333 = \$306333$.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1. Походження грошей. Роль держави у творенні грошей
2. Сутність валюти та валютних відносин. Конвертованість валюти
3. Сутність грошей. Гроші як гроші і гроші як капітал
4. Валютний ринок. Види операцій на валютному ринку
5. Форми грошей та їх еволюція
6. Валютний курс
7. Вартість грошей
8. Валютні системи та валютна політика
9. Функції грошей
10. Особливості формування валютної системи України
11. Якісні властивості грошей
12. Сутність та види грошових реформ
13. Світова та міжнародна валютні системи
14. Сутність та економічна основа грошового обороту
15. Сутність та структура кредиту
16. Структура грошового обороту за економічним змістом та формою платіжних засобів
17. Сутність, призначення та види фінансового посередництва
18. Модель грошового обороту.
19. Стадії та закономірності руху кредиту.
20. Маса грошей в обороті.
21. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Функції банків
22. Грошові агрегати та грошова база
23. Небанківські фінансово-кредитні установи
24. Швидкість обігу грошей
25. Призначення, статус та основи організації центрального банку
26. Сутність та особливості функціонування грошового ринку
27. Основи організації та специфіка діяльності окремих видів комерційних банків
28. Закони грошового обігу
29. Основні напрями діяльності центрального банку
30. Структура грошового ринку
31. Операції банків
32. Механізм зміни маси грошей в обороті. Грошово-кредитний мультиплікатор
33. Поняття, призначення та класифікація комерційних банків
34. Пропозиція грошей
35. Міжнародний валютний фонд і його діяльність в Україні
36. Державне регулювання грошового обороту і місце в ньому фіскально-бюджетної та грошово-кредитної політики
37. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції
38. Грошово-кредитна політика, її цілі та інструменти

- 39.Європейський банк реконструкції та розвитку
- 40.Сутність, види та закономірності розвитку інфляції
- 41.Банк міжнародних розрахунків
- 42.Грошові потоки та їх балансування
- 43.Принципи кредитування
- 44.Походження грошей. Роль держави у творенні грошей
- 45.Антиінфляційна політика держави
- 46.Платіжний баланс та золотовалютні резерви в механізмі валютного регулювання
- 47.Основні напрями діяльності центрального банку
- 48.Основи організації та специфіка діяльності окремих видів комерційних банків
- 49.Монетарна політика в антициклічному регулюванні
- 50.Світовий банк
- 51.Сучасний монетаризм
- 52.Еволюція вітчизняної грошової одиниці
- 53.Валютна біржа
- 54.Суб'єкти фінансового ринку
- 55.Грошовий ринок
- 56.Види біржових угод

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 1

I. Яке з цих визначень більш повно відображає поняття інфляції?

- 1) Втрата довіри людей до грошових знаків і перехід на бартерні угоди.
- 2) Набухання грошово-паперового обігу.
- 3) Процес, що характеризується зниженням купівельної спроможності грошей, при одночасному зростанні цін на товари та послуги.
- 4) Знецінення грошей, що супроводжується порушенням закону грошового обігу і втратою ними всіх або частини основних функцій.

II. Всі нижченаведені твердження відносяться до вартості грошей. Яке з них вірне?

- 1) Вона завжди зростає при збільшенні обсягу грошової маси в обігу.
- 2) Вона являє собою кількість товарів та послуг, котрі можна купити на одну грошову одиницю.
- 3) Вона не залежить від кількості вироблених товарів та наданих послуг.
- 4) Вона рухається в напрямку протилежному рівню цін.

III. На валютний курс впливають такі чинники:

- 1) Стан платіжного балансу.
- 2) Темпи інфляції.
- 3) Купівельна спроможність грошової одиниці.
- 4) Всі попередні відповіді вірні

IV. Кредитна лінія - це:

- 1) Юридичне оформлення позики.
- 2) Посилення кредитного стимулювання експорту конкуруючих товарів в певну країну.
- 3) Надання банком позикоотримувачу юридичного оформлення зобов'язання видавати йому кредити протяжув певного часу в межах ліміту.
- 4) Адміністративне або законодавче обмеження обсягу кредитування комерційними банками.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 2

I. Валюта буває:

- 1) Неконвертована.
- 2) Конвертована.
- 3) Частково конвертована.
- 4) Всі попередні відповіді вірні.

II. Вартість грошей:

- 1) Може зрости і понизитись.
- 2) Завжди залишається незмінною.
- 3) Зростає з плином часу.
- 4) Піднімається з зростанням цін.

III. Якщо гроші для угод здійснюються в середньому 5 обертів в рік, то кількість грошей, необхідних для обслуговування обміну в межах національної економіки, на які пред'являється попит:

- 1) В п'ять разів більше номінального обсягу ВВП.
- 2) Дорівнює відношенню 5 до номінального обсягу ВВП.
- 3) Складає 20% від номінального ВВП.
- 4) Дорівнює відношенню 20% до номінального обсягу ВВП.

IV. Дисконт векселя - це:

- 1) Продаж векселя банком юридичній особі.
- 2) Подання векселя боржнику для його подальшої оплати.
- 3) Купівля векселя до закінчення терміну його дії за ціною, нижче номінальної
- 4) Відсоток, який бере банк при купівлі (обліку) векселів.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 3

I. Характерною рисою паперових грошей є:

- 1) Забезпеченість їх золотим запасом.
- 2) Емісія їх центральним банком країни.
- 3) Неушкодженість їх інфляцією.
- 4) Випуск їх для покриття бюджетного дефіциту.

II. Інфляція проявляється:

- 1) У зростанні загального рівня цін і зростанні реальних доходів населення.
- 2) У зростанні реальних і номінальних доходів населення.
- 3) Тільки у зростанні рівня цін без зміни реальних доходів населення.
- 4) У зростанні загального рівня цін і падінні реальних доходів населення.

III. Іпотечний кредит - це:

- 1) Кредит, наданий під заставу цінних паперів.
- 2) Кредит, наданий під заставу векселів.
- 3) Кредит, наданий під заставу товарно-матеріальних цінностей.
- 4) Довгостроковий кредит, наданий під заставу нерухомості.

IV. Державний кредит - це:

- 1) Кредит, наданий державою приватним фірмам.
- 2) Кредит, наданий державою державним підприємствам.
- 3) Залучення тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб для фінансування потреб держави, шляхом випуску позик.
- 4) 1 та 2 взяті разом.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 4

I. Короткостроковий кредит- це:

- 1) Кредит, наданий на термін до 1,5 років.
- 2) Кредит, наданий на термін до 2 років.
- 3) Кредит, наданий на термін до 12 місяців.
- 4) Кредит, наданий на термін до 15 місяців.

II. Функції грошей полягають в тому, що:

- 1) Вони використовувались для вимірювання вартості товару і створення скарбів.
- 2) Вони є засобом обігу і засобом платежу.
- 3) Вони виступають як світові гроші.
- 4) Усі перелічені відповіді вірні.

III. Причинами інфляції в ринковій економіці є:

- 1) Нерівномірність в розподілі доходів суб'єктів ринкової економіки.
- 2) Наявність безробіття.
- 3) Надлишковий попит на товари і послуги та збільшення витрат на виробництво одиниці продукції в економіці.
- 4) Великий обсяг товарів та послуг, що вироблені в країні.

IV. Підвищення ставок відсотка в країні на позичковий капітал призводить до:

- 1) Девальвації національної валюти.
- 2) Інфляції.
- 3) Залучення іноземного капіталу і подорожчання національної валюти.
- 4) Зростання експорту.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 5

I. В даний час функцію світових грошей виконують:

- 1) Електронні гроші.
- 2) Золоті зливки.
- 3) Резервні валюти.
- 4) Свій варіант відповіді.

II. Відкрита інфляція характеризується:

- 1) Постійним зростанням цін.
- 2) Зростанням дефіциту товарів та послуг.
- 3) Падінням темпів економічного зростання.
- 4) Скороченням безробіття.

III. Яка з перелічених операцій скоротить кількість грошей в обігу:

- 1) Центральний банк скорочує норму обов'язкових касових резервів.
- 2) Центральний банк купує державні облігації в населення і комерційних банків.
- 3) Центральний банк скорочує ставку відсотка, за якою надає позики комерційним банкам.
- 4) Центральний банк продає державні облігації комерційним банкам.

IV. Реальна ставка відсотка - це:

- 1) Ставка відсотка, за якою надають позики комерційні банки один одному.
- 2) Ставка відсотка в національних грошових одиницях, не скоригована на рівень інфляції.
- 3) Ставка відсотка в національних грошових одиницях, скоригована на рівень інфляції.
- 4) Ставка відсотка, яка виплачується по позиції, що надається в товарах та послугах.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 6

I. Яку функцію виконують кредитні гроші?

- 1) Засіб нагромадження.
- 2) Засіб обігу.
- 3) Засіб платежу.
- 4) Усі відповіді вірні.

II. Що з переліченого не має відношення до інфляції, обумовленої зростанням видатків виробництва.

- 1) Зростання цін на ресурси.
- 2) Зростання заробітної плати.
- 3) Шоки пропозиції.
- 4) Зростання зайнятості і ВВП.

III. Довгостроковий кредит - це:

- 1) Кредит, наданий на термін до 1,5 років.
- 2) Кредит, наданий на термін до 2 років.
- 3) Кредит, наданий на термін до 3 років.
- 4) Кредит, наданий на термін більш 3 років.

IV. Якщо центральний банк продає державні облігації комерційним банкам, то це:

- 1) Збільшує пропозицію грошей.
- 2) Скорочує пропозицію грошей.
- 3) Не впливає на пропозицію грошей.
- 4) Збільшує попит на гроші.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 7

I. Власник облігації- це:

- 1) Кредитор, що одержує дивіденди.
- 2) Співвласник корпорації.
- 3) Кредитор, що одержує фіксований відсоток.
- 4) Усі відповіді вірні.

II. Дефлятор валового внутрішнього продукту визначається як відношення:

- 1) Номінального ВВП до реального ВВП.
- 2) Реального ВВП до номінального ВВП.
- 3) Реального ВВП до індексу споживчих цін.
- 4) Номінального ВВП до індексу споживчих цін.

III. Попит на гроші зі сторони активів пред'являється у зв'язку з тим, що гроші потрібні:

- 1) Для купівлі товарів та послуг.
- 2) Для купівлі ресурсів.
- 3) Для зростання і одержання ще більших грошей.
- 4) Для купівлі їжі, одягу та взуття.

IV. Якщо Центральний банк продає велику кількість державних цінних паперів на відкритому ринку, що він має за мету?

- 1) Зробити кредит більш дешевим і доступним.
- 2) Збільшити обсяг грошової маси в обороті.
- 3) Скоротити загальну масу грошей в обороті.
- 4) Скоротити облікову ставку відсотка.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 8

I. При дефляції збільшується:

- 1) Виробництво.
- 2) Зайнятість.
- 3) Купівельна спроможність грошей.
- 4) Грошова маса.

II. Однією із форм державного кредиту є:

- 1) Тимчасові позики.
- 2) Термінові позики.
- 3) Казначейські позики.
- 4) Ломбардні позики.

III. Термін "облікова ставка відсотка" означає:

- 1) Рівень доходів по цінним паперам, які продаються комерційними банками.
- 2) Відсоток щорічного приросту грошової маси в обігу.
- 3) Ставку відсотка по позиках, які надаються Центральним банком комерційним банкам.
- 4) Ставку відсотка по міжбанківським позикам.

IV. Яка з наведених нижче комбінацій включає в себе основні інструменти монетарної політики:

- 1) Зміна рівня оподаткування і видатків держбюджету.
- 2) Купівля акцій і облігацій, а також випуск грошей в обіг.
- 3) Зміна норми обов'язкових касових резервів, облікових ставок відсотка і купівля-продаж державних цінних паперів.
- 4) Зміна ставок відсотка по кредитам і обсягу пропозиції грошей.

КЛЮЧІ ДО ТЕСТІВ

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 1

I. Яке з цих визначень більш повно відображає поняття інфляції?

3) Процес, що характеризується зниженням купівельної спроможності грошей, при одночасному зростанні цін на товари та послуги.

II. Всі нижченаведені твердження відносяться до вартості грошей. Яке з них вірне?

4) Вона рухається в напрямку протилежному рівню цін.

III. На валютний курс впливають такі чинники:

4) Всі попередні відповіді вірні

IV. Кредитна лінія - це:

3) Надання банком позикоотримувачу юридичного оформлення зобов'язання видавати йому кредити протяжів певного часу в межах ліміту.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 2

I. Валюта буває:

4) Всі попередні відповіді вірні.

II. Вартість грошей:

1) Може зрости і понизитись.

III. Якщо гроші для угод здійснюють в середньому 5 обертів в рік, то кількість грошей, необхідних для обслуговування обміну в межах національної економіки, на які пред'являється попит:

3) Складає 20% від номінального ВВП.

IV. Дисконт векселя - це:

3) Купівля векселя до закінчення терміну його дії за ціною, нижче номінальної

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 3

I. Характерною рисою паперових грошей є:

2) Емісія їх центральним банком країни.

II. Інфляція проявляється:

4) У зростанні загального рівня цін і падінні реальних доходів населення.

III. Іпотечний кредит - це:

4) Довгостроковий кредит, наданий під заставу нерухомості.

IV. Державний кредит - це:

4) 1 та 2 взяті разом.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 4

I. Короткостроковий кредит- це:

3) Кредит, наданий на термін до 12 місяців.

II. Функції грошей полягають в тому, що:

4) Усі перелічені відповіді вірні.

III. Причинами інфляції в ринковій економіці є:

3) Надлишковий попит на товари і послуги та збільшення витрат на виробництво одиниці продукції в економіці.

IV. Підвищення ставок відсотка в країні на позичковий капітал призводить до:

2) Інфляції.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 5

I. В даний час функцію світових грошей виконують:

3) Резервні валюти.

II. Відкрита інфляція характеризується:

1) Постійним зростанням цін.

III. Яка з перелічених операцій скоротить кількість грошей в обігу:

4) Центральний банк продає державні облігації комерційним банкам.

IV. Реальна ставка відсотка - це:

3) Ставка відсотка в національних грошових одиницях, скоригована на рівень інфляції.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 6

I. Яку функцію виконують кредитні гроші?

4) Усі відповіді вірні.

II. Що з переліченого не має відношення до інфляції, обумовленої зростанням видатків виробництва.

4) Зростання зайнятості і ВВП.

III. Довгостроковий кредит - це:

4) Кредит, наданий на термін більш 3 років.

IV. Якщо центральний банк продає державні облігації комерційним банкам, то це:

2) Скорочує пропозицію грошей.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 7

I. Власник облігації- це:

3) Кредитор, що одержує фіксований відсоток.

II. Дефлятор валового внутрішнього продукту визначається як відношення:

1) Номінального ВВП до реального ВВП.

III. Попит на гроші зі сторони активів пред'являється у зв'язку з тим, що гроші потрібні:

2) Для купівлі ресурсів.

IV. Якщо Центральний банк продає велику кількість державних цінних паперів на відкритому ринку, що він має за мету?

3) Скоротити загальну масу грошей в обороті.

Частина 3. Тестові завдання (20 балів) – Варіант 8

I. При дефляції збільшується:

4) Грошова маса.

II. Однією із форм державного кредиту є:

3) Казначейські позики.

III. Термін "облікова ставка відсотка" означає:

3) Ставку відсотка по позиках, які надаються Центральним банком комерційним банкам.

IV. Яка з наведених нижче комбінацій включає в себе основні інструменти монетарної політики:

3) Зміна норми обов'язкових касових резервів, облікових ставок відсотка і купівля-продаж державних цінних паперів.

ПРИКЛАД КОМПЛЕКСНОГО КОНТРОЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

з навчальної дисципліни _____ Гроші і Кредит _____
(назва)

для студентів спеціальності (напрямку) _____ 051 _____
(код)

_____ Економіка _____
(назва)

Контрольне завдання № 1

1. Теоретична частина (40 балів)

1. Походження грошей. Роль держави у творенні грошей
2. Сутність валюти та валютних відносин. Конвертованість валюти

2. Задачі (40 балів)

1. Визначити середній крос-курс CAD/CHF, якщо USD/CHF = 1,3245, а USD/CAD = 1,8320.
2. Розрахувати форвардний курс через 3 місяці та 5 днів, якщо спот- курс USD/CHF дорівнює 1,5905-1,5915, своп-ставки на 3 місяці 170-165, на 4 місяці - 220-210.

3. Тестові завдання (20 балів)

- I. Яке з цих визначень більш повно відображає поняття інфляції?
- 1) Втрата довіри людей до грошових знаків і перехід на бартерні угоди.
 - 2) Набухання грошово-паперового обігу.

- 3) Процес, що характеризується зниженням купівельної спроможності грошей, при одночасному зростанні цін на товари та послуги.
- 4) Знецінення грошей, що супроводжується порушенням закону грошового обігу і втратою ними всіх або частини основних функцій.

II. Всі нижченаведені твердження відносяться до вартості грошей. Яке з них вірне?

- 1) Вона завжди зростає при збільшенні обсягу грошової маси в обігу.
- 2) Вона являє собою кількість товарів та послуг, котрі можна купити на одну грошову одиницю.
- 3) Вона не залежить від кількості вироблених товарів та наданих послуг.
- 4) Вона рухається в напрямку протилежному рівню цін.

III. На валютний курс впливають такі чинники:

- 1) Стан платіжного балансу.
- 2) Темпи інфляції.
- 3) Купівельна спроможність грошової одиниці.
- 4) Всі попередні відповіді вірні

IV. Кредитна лінія - це:

- 1) Юридичне оформлення позики.
- 2) Посилення кредитного стимулювання експорту конкуруючих товарів в певну країну.
- 3) Надання банком позикоотримувачу юридичного оформлення зобов'язання видавати йому кредити протяжув певного часу в межах ліміту.
- 4) Адміністративне або законодавче обмеження обсягу кредитування комерційними банками.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Варіант 1

1. В чому особливість грошей, що виконують функцію нагромадження?
2. В чому принципова відмінність між гривнею часів Ярослава Мудрого і сучасною?
3. Чи є цінні папери грошима? Якщо так, які саме?
4. Для чого існує фінансовий ринок?
5. Капітальне фінансування відноситься до прямого чи непрямого каналу фінансування? Чому?
6. Яким чином готівкові гроші впливають на стабільність економіки?
7. Перерахуйте форми безготівкових розрахунків
8. Яким чином зміна норми резервування вкладів може використовуватись центральним банком для макроекономічного регулювання?
9. Яким чином темп інфляції впливає на попит і пропозицію грошей?
10. Хто такий акцептант – ремітент, трасат або трасант? і для чого використовують акцепт?
11. Овердрафт, овернайт і своп – це інструменти чого?

Варіант 2

1. В чому особливість грошей, що виконують функцію Світових грошей?
2. В чому принципова відмінність між USD поч. XX ст. і сучасним?
3. В чому принципова відмінність між векселем і банкнотою?
4. Яким чином відбувається рух коштів каналами прямого і непрямого фінансування?
5. Чи є відмінність у трактуванні понять “грошовий оборот” і “грошовий обіг”? Якщо є, яка?
6. Яким чином циклічність економіки впливає на грошовий ринок?
7. Перерахуйте реквізити, що мають бути вказані при проведенні безготівкових розрахунків
8. Яким чином зміна ставки рефінансування може використовуватись центральним банком для макроекономічного регулювання?
9. Яким чином норма відсотка впливає на попит і пропозицію грошей? Які типи відсотків бувають на грошовому ринку?
10. Що таке нотація тратти і чи потрібен для цього аваль?
11. В чому принципова відмінність між овернайтом і свопом?

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аваль - вексельне гарантування, за яким аваліст (особа, що його здійснює) бере на себе відповідальність перед кредитором за виконання зобов'язань векселедавцем щодо оплати цього векселя.

Авізо - доручення на зарахування або списання коштів за рахунками в банку. Розрізняють авізо кредитові (гроші зараховуються) і дебітові (гроші списуються).

Автоматична, або пасивна, фіскальна політика - така, що здійснюється за допомогою "вбудованих стабілізаторів" (податків та державних витрат, трансфертів). Необхідні зміни в рівні державних видатків і податків вводяться автоматично. Це так звана автоматична, або вбудована, стабільність.

Акредитив - доручення банку про виплату певної суми коштів фізичній або юридичній особі при виконанні зазначених в акредитивному листі умов.

Акція - цінний папір, що випускається акціонерним товариством і дає право його власникові, члену акціонерного товариства, брати участь у його управлінні й одержувати частку прибутку у вигляді дивіденду. Грошова сума, зазначена на акції, - номінальна вартість акції; ціна, за якою акція продається, - курс акцій. Розрізняють акції прості, привілейовані, іменні, на пред'явника, трудового колективу підприємств та ін.

Актив банку - частина бухгалтерського балансу (ліва сторона), яка характеризує склад, розміщення і використання коштів банку, згрупованих за їх економічним значенням у процесі відтворення.

Активні операції банку - фінансові операції з розміщення вільних коштів з метою отримання прибутку. До активних операцій належать: надання кредитів та позичок, придбання цінних паперів вкладення коштів у комерційні проекти, лізингові, факторингові операції, операції з векселями та інші банківські операції.

Акціонерний капітал банку - сплачена частка основного капіталу, вкладеного в банк в обмін на вимогу щодо частки в будь-яких майбутніх прибутках, які розподіляються у формі дивідендів. Основними формами акціонерного капіталу в порядку черговості ставлення вимог на прибуток, що розподіляється, є привілейовані та прості акції. Використовується також для позначення статті в пасиві балансу, що вказує суму, яку внесли акціонери і яка разом із нерозподіленим прибутком та іншими фондами становить власний капітал.

Активи високоліквідні - кошти та активи, які можуть бути швидко трансформовані у наявні кошти.

Абсолютна ліквідність - здатність активу негайно обмінюватись на будь-які блага.

Анулювання (скасування) державного боргу - повна відмова держави від зобов'язань за випущеними позиками (внутрішніми, зовнішніми або за всім державним боргом).

Банкнота - банківський білет, грошовий знак, що випускається в обіг центральним емісійним банком. Забезпечений усіма активами банку та масою товарів, що належать державі.

Балансовий прибуток банку - загальна сума прибутку від усіх видів діяльності банку, яка відображається в балансі. Складається з прибутку від операційної діяльності та надходжень і збитків від позареалізаційних операцій.

Бартер - обмін одного товару на інший без допомоги грошей.

Банк - кредитно-фінансова установа, яка здійснює фінансове посередництво, залучаючи і нагромаджуючи вільні грошові кошти підприємств, організацій, установ.

Банківський кредит - основна форма кредиту, за якої банк надає клієнтові у тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою банківського процента.

Банкрутство - поняття, що означає розорення, відмову підприємства платити за своїми борговими зобов'язаннями через відсутність коштів. Як правило, призводить до закриття або примусової ліквідації підприємства, розпродажу майна для погашення усіх боргів.

Бартер - обмін товарами на безгрошовій основі. Бартерна угода - безгрошовий, але оцінений і збалансований обмін товарами, оформлений угодою. Банківський процент - плата за надані в торг гроші.

Бланковий кредит - кредит, який надається без забезпечення - лише під зобов'язання повернути кредит і, як правило, надійним позичальникам. Комерційні банки можуть надавати бланкові позики лише в межах наявних власних коштів

Банківська операція - діяльність банку, пов'язана з виконанням його специфічно банківських функцій. Коло банківських операцій в Україні винятково визначено законодавством.

Банківська ліквідність - здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань. Визначається збалансованістю між строками і сумами.

Банківські ресурси - сукупність коштів, які знаходяться в розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення кредитних та інших активних операцій.

Безготівковий обіг - рух вартості без участі грошей готівкою. Здійснюється за допомогою перерахунків у кредитних установах або зарахуванням взаємних вимог.

Білонна монета - розмінна монета меншого номіналу, ніж основна грошова різниця.

Біржа - організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюють торгівлю цінними паперами, нерухомістю і гуртову торгівлю товарами. Відповідно до Цього розрізняють фондову і товарну біржу.

Біржовий ринок - частина ринку цінних паперів, де здійснюються угоди, які укладаються на фондовій біржі. Охоплює насамперед вторинний ринок, хоча в окремих випадках і первинне розміщення цінних паперів може здійснюватись через фондову біржу.

Боргові фінансові інструменти - інструменти, що характеризують кредитні відносини між їх покупцем і продавцем, зобов'язують боржника погасити в передбачені терміни їхню номінальну вартість і сплатити додаткову винагороду у формі процента (якщо він не входить до складу номінальної вартості боргового фінансового інструменту, що погашається). Прикладом боргових фінансових інструментів є облігації, векселі, чеки тощо.

Бреттон-Вудська валютна система - система з новими (після системи золотого стандарту) умовами функціонування світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Бюджет - короткостроковий план, у якому відображені джерела покриття витрат та напрями використання ресурсів. Як економічна категорія - сукупність економічних відносин з формування, розподілу та використання централізованого фонду грошових коштів держави.

Бюджетна політика - комплекс юридичних, економічних, організаційних заходів під час складання бюджетів, регулювання бюджетного процесу, управління бюджетним дефіцитом, організації бюджетного контролю. Виявляється у формах і методах мобілізації бюджетних коштів та їх витрачання на різні потреби держави.

Бюджетний дефіцит - перевищення видатків над доходами бюджету.

Бюджетний профіцит - перевищення доходів над видатками бюджету.

Бюджетні кредити - надання коштів з бюджету суб'єктам підприємницької діяльності на поворотній основі, що взагалі не властиве бюджетним відносинам. На відміну від банківських кредитів видаються на більш пільгових умовах та за нижчими процентними ставками.

Валюта - грошова одиниця, що використовується у функціях світових грошей. Валютний курс - ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошовій одиниці іншої країни.

Валютна політика - сукупність економічних, юридичних та організаційних форм і методів у галузі валютних відносин, що здійснюються державою та міжнародними валютно-фінансовими організаціями. Регулювання курсу національної валюти здійснюється за допомогою валютних інтервенцій центрального банку, які впливають на попит і пропозицію національної валюти та іноземних валютних цінностей у країні.

Валютний ринок - сукупність обмінних та депозитно-кредитних операцій в іноземних валютах, які здійснюються між юридичними та фізичними особами за ринковим курсом або за процентною ставкою.

Валютні відносини - відносини, що виникають під час функціонування грошей у міжнародному обороті.

Валютні обмеження - законодавчо визначені обмеження на здійснення валютних операцій у країні (для певних груп економічних суб'єктів, для певних видів операцій, валют тощо).

Вбудовані стабілізатори - будь-які заходи, що зумовлюють тенденцію до збільшення дефіциту державного бюджету в період економічного спаду або скорочення дефіциту бюджету в період економічного зростання та інфляції без спеціальних активних заходів з боку уряду та законодавчої влади.

Вексель - вид цінного папера, письмове боргове зобов'язання визначеної форми, яке наділяє його власника (векселеутримувача) безумовним правом вимагати з боржника (векседавця) сплатити в певний термін зазначену суму грошей. Вирізняють простий і переказний (трата) векселі. Простий вексель виписує боржник, а переказний застосовується при кредитуванні зовнішньої торгівлі кредитором.

Венчурне фінансування - забезпечення фінансовими ресурсами інноваційної діяльності, фінансування науково-технічних досліджень. Фінансування, пов'язане з підвищеним ризиком, оскільки кредит надається не під проценти, а під певну частку приросту капіталу чи під частку акціонерного капіталу майбутнього підприємства.

Відсотки (проценти) - доходи, отримані від операцій з борговими вимогами і зобов'язаннями, зокрема векселями, облігаціями, бонами та іншими платіжними документами, включно з операціями з державними скарбничими зобов'язаннями, а також будь-якими доходами, отриманими платником податку від надання коштів та матеріальних цінностей у кредит та нарахування у вигляді премій чи вигравів або відсотків від суми заборгованості.

Відстрочка погашення позики (або усіх раніше випущених позик) - перенесення строків виплати заборгованості.

Внутрішній державний борг - заборгованість держави всім утримувачам облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) та інших державних цінних паперів, тобто громадянам та підприємствам своєї країни, які є кредиторами держави.

Вторинний ринок - частина ринку цінних паперів, де здійснюються операції перепродажу раніше випущених цінних паперів.

Вторинні фінансові інструменти, або **деривативи**, (фінансові інструменти другого порядку) - ті, що характеризують виключно цінні папери, які підтверджують право або зобов'язання їхнього власника купити чи продати первинні цінні папери, які обертаються, валюту, товари або нематеріальні активи на попередньо визначених умовах у майбутньому періоді. Використовуються для проведення спекулятивних фінансових операцій та страхування цінового ризику ("хеджування"). Деривативи поділяють на фондові, валютні, страхові, товарні тощо. Основними видами деривативів є опціони, свопи, ф'ючерсні та форвардні контракти.

Гарантійне зобов'язання - форма забезпечення банківського кредиту. Зобов'язання видається гарантом кредиторів для забезпечення своєчасної сплати кредиту.

Гроші - особливий товар, що стихійно виокремився з товарного світу й виконує роль загального еквівалента (початково - золото й срібло) під час обміну товарів. Обслуговуючи всі сфери економічної діяльності, гроші

виконують такі функції: міри вартості, засобу обігу, засобів нагромадження і збереження, платежу, світових грошей.

Гривня - грошова одиниця незалежної держави Україна. "Гривня" як грошова й вагова одиниця Київської Русі походить від найменування обруча - прикраси із золота чи срібла, який носили на шії ("загривку"). Частина цього обруча (рублена гривна), що оберталася в ролі грошей, стала основою найменування грошової одиниці "рубль".

Грошова система - форма організації грошовою обігу й емісії національних грошових знаків, що запроваджується державою. Держава визначає грошову одиницю, масштаб цін, види грошових знаків в обігу і порядок їхньої емісії, характер забезпечення грошей, форми безготівкового платіжного обігу, курси національної валюти щодо іноземних валют.

Грошовий ринок- сукупність грошових інститутів, що спрямовують потоки грошових коштів від власників до позичальників.

Грошова база - це консолідуючий показник резервних грошей банківської системи на основі якого через грошовий мультиплікатор формується пропозиція грошей.

Готівкові гроші - знаки вартості, виготовлені з паперу або іншого малоцінного металу.

Грошовий мультиплікатор - це величина множника (коефіцієнта), на яку збільшується кількість грошей в обігу в результаті операцій на монетарному ринку.

Грошовий оборот- сукупність переміщень грошових коштів між економічними суб'єктами в процесі обміну щодо погашення грошових зобов'язань.

Грошовий потік - сукупність платежів, які обслуговують окремий етап (чи його частку) процесу розширеного відтворення.

Грошові агрегати - показники грошової маси в обігу. Це визначена законодавством відповідно до ступеня ліквідності специфічна група ліквідних активів (від М0 до М3).

Грошовий ринок - частина, структурний елемент національного ринку країни, де здійснюється купівля (продаж) грошей через купівлю-продаж боргових зобов'язань, інших цінних паперів.

Грошові фонди - частина грошових коштів, які мають цільове спрямування.

Грошово-кредитна (монетарна) політика - комплекс дій та заходів держави у сфері грошового ринку, а також сукупність економічних методів, спрямованих на управління рухом кредитного капіталу. Дії грошово-кредитної політики спрямовані на регулювання грошового обороту, здійснюються державою через центральний банк. Вони охоплюють ринок грошей, ринок капіталів, ринок цінних паперів. НБУ здійснює грошово-кредитну політику з метою впливу на грошову масу в обігу, обсяги кредитування, темпи інфляції, стан платіжного балансу.

Дебітори - юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певну суму грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість - сума заборгованості підприємству (організації) з боку юридичних і фізичних осіб, що виникла тимчасово внаслідок відволікання коштів з обігу підприємства у зв'язку з поставкою товарів, виконання робіт або надання послуг.

Девальвація - зниження офіційного курсу національної валюти щодо валют інших країн.

Девізи - платіжні засоби в іноземній валюті, призначені для міжнародних розрахунків.

Депозити - це кошти або цінні папери, надані для зберігання у банках за домовленістю.

Депозитний сертифікат - письмове свідоцтво кредитної установи про депонування коштів, яке підтверджує право юридичної особи на одержання після закінчення зазначеного терміну суми депозиту і процентів за ним. Депозитні сертифікати бувають строкові (під певний договірний процент на певний термін) або до запитання, іменні та на пред'явника.

Державні запозичення - основна форма державного кредиту, за якої держава виступає як позичальник. Державні запозичення характеризуються тим, що тимчасово вільні грошові кошти населення і суб'єктів господарювання залучаються до фінансування загальнодержавних потреб шляхом випуску і реалізації державних цінних паперів.

Державні інвестиції - інвестиції, що здійснюються державою у різних формах, основною з яких є фінансування капітальних вкладень. Виділення коштів може мати форму проектного фінансування конкретного інвестиційного проекту. Бюджетні інвестиції можуть спрямовуватися також на придбання частки акцій акціонерних товариств.

Державний кредит - грошові відносини, що виникають між державою і юридичними та фізичними особами у зв'язку з мобілізацією тимчасово вільних коштів у розпорядження органів державної влади та їхнім використанням на фінансування державних витрат. Основними формами державного кредиту є позички і казначейські зобов'язання.

Державні трансферти - цільове, безповоротне та безоплатне (нееквівалентне) виділення коштів з бюджету конкретним суб'єктам у вигляді державних субсидій, субвенцій і дотацій.

Дефолт - визнання державою своєї неплатоспроможності.

"Дешеві" гроші - грошово-фінансова політика утримання процентних ставок на низькому рівні, що проводиться з метою стимулювання економічної діяльності шляхом зниження вартості кредитів та інвестицій.

"Дорогі" гроші - кредитно-фінансова політика, що припускає стримування обсягу кредитів за рахунок високих процентних ставок Центрального банку.

Депозитні гроші - неповноцінні знаки вартості, які не мають речового вираження й існують лише у вигляді певних сум на рахунках у банках.

Девальвація - офіційне зниження державного металевого вмісту та валютного курсу (чи тільки курсу) національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Депозитний процент - ставка процента, який виплачується за вкладом населення та юридичних осіб.

Державний кредит - вид кредиту, при якому одним із суб'єктів кредитним відносин (як правило, позичальником) виступає держава.

Дивіденди - доходи, отримані суб'єктами господарювання за корпоративним правом у вигляді частки прибутку юридичної особи; включаючи доходи, нараховані у вигляді процентів на акції або на внески до статутних фондів.

Дискреційна, або активна, фіскальна політика - свідоме маніпулювання податками та державними видатками з боку органів законодавчої та виконавчої влади з метою зміни реального обсягу національного виробництва та зайнятості, контролю над інфляцією, прискорення темпів економічного зростання. Є двох видів: стимулююча та стримуюча фіскальна політика.

Дисконт - 1) різниця між сумою, зазначеною на векселі, і тією, що виплачується векселетримачеві; 2) процент, який беруть банки при обліку або купівлі векселів.

Додатковий продукт - вартість, створювана безпосередніми виробниками понад вартість необхідного продукту.

Дотації - кошти, що видаються на покриття збитків підприємств, але у тому разі, коли такі збитки викликані не залежними від підприємств причинами.

Дотації вирівнювання, субвенції, субсидії - кошти, що виділяються у твердій сумі бюджетам нижчих рівнів при затвердженні державного бюджету, якщо закріплені та регулюючі доходи не покривають видатки місцевих бюджетів (головним чином обласних).

Дворівнева банківська система - система, в якій емісійно-організаційні банківські функції відокремлені від інших і реалізуються в так званому першому (верхньому) рівні банківської системи.

Депозит банківський - грошові кошти фізичних і юридичних осіб або цінні папери, які передані на зберігання до банку за відповідну плату.

Економічні межі кредиту - межа відносин з приводу передачі вартості у тимчасове використання.

Еквіваленти грошових коштів - короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Експорт капіталу - вивезення за межі України капіталу в будь-якій формі (валютних коштів, продукції, послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших немайнових прав) з метою одержання прибутків від виробничої та інших форм господарської діяльності.

Емісія - випуск в обіг грошей, акцій, облігацій та інших боргових зобов'язань.

Емісійний дохід - грошові відносини між державою та фізичними і юридичними особами, у процесі функціонування яких держава отримує дохід від емісії в обіг надлишків грошей, що призводить до їх наступного знецінення і скорочення реальних доходів населення.

Емітенти - суб'єкти фінансового ринку, які залучають необхідні фінансові ресурси за рахунок випуску (емісії) цінних паперів. На фінансовому ринку виступають виключно в ролі продавців цінних паперів із зобов'язанням виконувати всі вимоги, які випливають із умов їх випуску.

Емісійна функція кредиту - у сучасній економіці гроші виникають внаслідок банківського кредитування. Нестача платіжних засобів у економіці також може покриватись за рахунок розширення комерційного кредиту.

Ефект витіснення - зниження обсягів інвестицій внаслідок зростання процентної ставки.

Ефект доходу - зміна співвідношення між поточним та майбутнім споживанням як реакція на зміну сукупного доходу, що спричинений зміною процентної ставки.

Ефект мультиплікатора - показник, який характеризує залежність між зміною інвестиційних витрат та рівнем обсягів виробництва й національного доходу.

Ефективна ставка відсотка - ставка відсотка, що визначається діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестицій (або зобов'язання) та вартості їх погашення.

Електронні гроші - умовна назва фінансових коштів, які використовує їх власник на основі електронної системи банківських послуг.

Залучені кошти банку - сукупність коштів, які акумулюються банком на різних рахунках клієнтів у вигляді депозитів або придбані на грошовому ринку міжбанківські кредити чи централізовані ресурси.

Забезпечення кредиту - матеріальні й нематеріальні активи, які в разі неповернення кредиту кредитор може використати для компенсації своїх збитків.

Застава - одна з форм забезпечення боргових зобов'язань, яка передбачає передачу кредиторіві майнових чи інших цінностей позичальника. Предметом застави може бути як рухоме, так і нерухоме майно.

Звичайна відсоткова ставка на депозит - середня відсоткова ставка на день відкриття депозиту, але не вища, ніж середня відсоткова ставка за депозити, залучені протягом 30 календарних днів, що передували даті відкриття цього депозиту.

Звичайна відсоткова ставка на кредит - середня відсоткова ставка на день сплати відсотків за кредит, але не нижча, ніж середня відсоткова ставка за кредити, надані протягом 30 календарних днів, що передували даті надання цього кредиту.

Інфляція - знецінення нерозмінних на золото паперових грошей внаслідок надмірного їх випуску і переповнення ними каналів обігу.

Інвестиції - довгострокові вкладення коштів з метою утворення нових і модернізації діючих підприємств, освоєння новітніх технологій і нової техніки, збільшення виробництва й одержання прибутку.

Інвестиційна політика - політика, пов'язана з державними та приватними інвестиціями на розвиток тих галузей та окремих підприємств, що мають найважливіше значення і визначають науково-технічний прогрес. Держава має заохочувати вітчизняних та іноземних інвесторів шляхом надання їм різноманітних пільг (податкових, амортизаційних та ін.).

Інвестиційні фонди - фінансові інститути, учасники ринку цінних паперів, що здійснюють емісію власних акцій та інвестицій у цінні папери інших емітентів, торгівлю цінними паперами та які володіють інвестиційними цінними паперами.

Індосамент - переказний напис на цінному папері, векселі, чеку, коносаменту тощо, який засвідчує перехід прав за цим документом до іншої особи.

Інфляція - кризовий стан грошової системи, зумовлений диспропорційним розвитком суспільного виробництва, що призводить до невідповідності попиту і пропозиції, до зростання цін на товари і послуги, монопольного стану деяких виробників, що дає їм змогу необґрунтовано підвищувати ціни на свою продукцію. Інфляція спричинює розлад грошової системи, створює фінансове напруження в країні, що врешті призводить до підвищення вартості життя, натуралізації процесів обміну, послаблення зацікавленості працівників у результатах своєї праці. У цей час курс національної валюти падає. Вирізняють повзучу, галопуючу та гіперінфляцію.

Іпотечний кредит - фінансовий кредит (позичка коштів на визначений строк та під визначені проценти з відстроченням їх погашення), який використовується для будівництва й реконструкції житлового приміщення, що перебуває або перебуватиме у приватній власності громадян, а також для фінансування поточних потреб громадян, що займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, індивідуальною адвокатською і приватною діяльністю, із забезпеченням такого кредиту зазначеними житловими приміщеннями або іншими видами матеріальних цінностей, переданими у заставу (іпотеку) особі, що надає кредит.

Іпотека - застава нерухомого майна (будівель, землі) для отримання в банку чи в інших фінансових установах довготермінового кредиту під заставу.

Казначейські зобов'язання (векселі) - ті, що мають характер боргового зобов'язання, спрямованого тільки на покриття бюджетного дефіциту.

Капітальні вкладення - витрати матеріальних, трудових і грошових ресурсів, спрямовані на вдосконалення та приріст основних фондів.

Кліринг - система безготівкових розрахунків за товари, цінні папери та послуги. Ґрунтується ні врахуванні взаємних вимог і зобов'язань.

Комерційний банк (акціонерний, кооперативний, приватний) - кредитна фінансова установа, що створюється для залучення коштів і розміщення їх від свого імені на умовах повернення та платності. Здійснює розрахункові операції за дорученням клієнтів, їхнє касове обслуговування, операції з валютою, дорогоцінними металами, цінними паперами та інші операції, дозволені законом. Від своєї діяльності одержує прибуток.

Комерційний кредит - будь-яка господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає авансування (попередню оплату) продукції, робіт, послуг іншого суб'єкта підприємницької діяльності з відстроченням дати реалізації, якщо таке відстрочення є більшим, ніж звичайні строки поставки, або перевищує 30 календарних днів від дати здійснення авансового платежу. Не вважають комерційним кредитом форвардні та ф'ючерсні операції з продукцією сезонного виробництва або цінними паперами і валютними цінностями, а також операції з товарними і валютними опціонами, що передбачають перехід права власності на таку продукцію (цінні папери і валютні цінності) під час здійснення розрахунків за форвардним, ф'ючерсним або опціонним договорами.

Комерційний розрахунок - метод господарювання, що полягає у вимірі в грошовій формі витрат і результатів діяльності, зумовлює максимальне одержання прибутку при мінімальних витратах, обов'язкове одержання прибутку, достатнього для підтримання господарського рівня рентабельності.

Конверсія державного боргу - зміна доходності позик. Здійснюється у разі зміни ситуації на фінансовому ринку (наприклад, рівня облікової ставки центрального банку) чи погіршення фінансового стану держави, коли вона не в змозі виплачувати передбачуваний дохід.

Конвертування валюти - обмін однієї валюти на іншу за поточним валютним курсом.

Консолідація - зміна строків дії позик. Частіше за все проводиться у формі збільшення строків дії облігацій попередніх позик. В окремих випадках може застосовуватись і скорочення строків дії позик.

Котирування - визначення ринкового курсу цінних паперів. Здійснюється на біржах спеціальними котирувальними комісіями.

Короткостроковий кредит - кредит, що надається для задоволення короткострокових (до 1 року) потреб позичальника, які виникають у зв'язку з витратами виробництва й обігу та не забезпечуються надходженням коштів у відповідному періоді.

Кредитна лінія - надання банком у майбутньому позичальникові кредитів у розмірах, що не перевищують обумовлені раніше певні максимальні величини без будь-яких спеціальних переговорів і укладання угод.

Кредитна операція - господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає надання права на купівлю матеріальних цінностей і нематеріальних активів із відстроченням платежу, а також на позичку

коштів із відстроченням їхнього погашення. Кредитні операції здійснюються у вигляді товарного, комерційного і фінансового кредити.

Кредиторська заборгованість - заборгованість, що виникла при розрахунках з постачальниками, тимчасове використання в грошовому обігу підприємства коштів кредитора.

Кредитування - одна з форм фінансового забезпечення відтворювальних витрат, при яких витрати суб'єкта господарювання покриваються за рахунок банківських кредитів на загадах платності, строковості й повернення.

Купон - відрізний талон цінного папера (акції, облігації), який дає право його власникові одержати в обумовлений строк певний дохід у вигляді процентів або дивідендів.

Курс акцій, облігацій та інших цінних паперів - ціна акцій, інших цінних паперів на фондовій біржі. Курс прямо пропорційний розмірам дивідендів і процентів та пропорційний величині позикового процента.

Кредитний ринок - складова ринку позикових капіталів, що охоплює ту частину фінансового ринку, яка функціонує на основі укладення кредитних угод. Має договірний характер.

Кредитні ресурси - кошти, залучені шляхом державних та місцевих позик під певні державні зобов'язання - облігації.

Кредитори - суб'єкти фінансового ринку, які надають позичку в тимчасове користування під певний процент.

Кредитна система - сукупність установ, які реалізують кредитні відносини у конкретній державі.

Кредитна спілка - громадська організація, головною метою якої є фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування.

Купівельна спроможність - "сила" валюти, що виражається як сума товарів та послуг, які можна придбати на дану грошову одиницю.

Кредит (лат. "credo" - вірити) - економічні відносини між юридичними та фізичними особами, а також державами з приводу отримання позики в грошовій або товарній формі на засадах повернення, строковості, платності.

Кредитна експансія - комплекс заходів, спрямованих на розширення банківського кредитування (збільшення грошової пропозиції). Спрямована на прискорення економічного зростання і застосовується при антициклічному регулюванні економіки.

Кредитна операція - угода про надання кредиту, що супроводжується відповідними записами в балансах кредитора і позичальника.

Кредитна рестрикція - комплекс заходів, спрямованих на скорочення банківського кредитування (зниження пропозиції грошей). Використовується для обмеження платоспроможного попиту і скорочення інфляції.

Кредитний ризик - ризик несплати позичальником основного боргу і процентів за користування кредитом.

Кредитоспроможність - наявність передумов для отримання кредиту і здатність повернути його. Визначається показниками, які характеризують позичальника: акуратністю при розрахунках за раніше отримані кредити, поточним фінансовим станом, здатністю в разі потреби мобілізувати кошти з різних джерел.

Кредитний портфель - сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання прибутку. Банк може видавати кредити безпосередньо, укладаючи угоду з позичальником, або купувати позику чи частину її, яка була видана іншим кредитором, шляхом укладення угоди з позичальником.

Кредитно-інвестиційний портфель - сукупність усіх позичок, наданих ринком, та придбаних цінних паперів.

Кредитна картка - іменний грошовий документ, що видається банком власнику поточного рахунку і дає йому можливість сплатити через ЕОМ свої покупки і погасити борги, переказуючи гроші за рахунком без використання готівки.

Кредитні гроші - неповноцінні знаки вартості, які виникають і функціонують в обігу на основі кредитних відносин. Це узагальнена (збірна) назва різних видів грошей, що виникають як заміщення майнових боргових зобов'язань.

Лізинг - спосіб фінансування інвестицій, заснований на довгостроковій оренді майна при збереженні права власності за орендодавцем; середньо - і довгострокова оренда машин, обладнання і транспортних засобів.

Ліміт кредитування - гранична сума видачі кредиту або залишків заборгованості в плановому періоді.

Ломбард - спеціалізована небанківська кредитна установа, яка видає позички під заклад рухомого майна.

Маржа - різниця між ставками позикового та депозитного процента, яка і є прибутком банку.

Маржа банківська - різниця між курсами валют, цінних паперів, процент ними ставками й іншими показниками.

Маса грошей - сукупність грошових коштів у будь-якій їх формі, яка є у економічних суб'єктів у вказаний момент.

Масштаб цін - вагова кількість грошового металу, що законодавчо закріплена за грошовою одиницею. Так, ваговий вміст одного долара США у 1934 р. дорівнював 0,888671 г чистого золота. Валютною реформою 1976-1978 рр., проведеною згідно з рішенням країн Ямайської валютної системи, золотий вміст грошових одиниць країн учасниць МВФ скасовано.

Метод ефективної ставки відсотка - метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходами за фіксованою ставкою відсотка і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Міжбанківський ринок - ринок, на якому залучаються та розміщуються міжбанківські кредити, у тому числі кредити НБУ та комерційних банків.

Монетаризм - школа в економічній науці, яка ставить гроші у центр макроекономічної політики; базується на кількісній теорії грошей, що пов'язує рівень цін з кількістю грошей у народному господарстві країни.

Монетизація - продаж урядом цінних паперів банкам з метою фінансування дефіциту бюджету.

Міжбанківський процент - процент за кредитами, що видаються одним комерційним банком іншому.

Міжнародний кредит - вид кредиту, що обслуговує рух позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин.

Мобільність капіталу - ступінь свободи, з якою капітали переміщуються з країни в країну під впливом зміни процентних ставок.

Монетарна політика - те саме, що й грошово-кредитна політика.

Монетарні метали - золото і метали іридієво-платинової групи в будь-якому вигляді та стані, за винятком ювелірних, промислових і побутових виробів із цих металів та їхнього брухту.

Монетарні статті - статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Монетизований борг - борг, що складається з боргів держави комерційним банкам як основним утримувачам державних цінних паперів та фіксується у балансах банків, у зв'язку з чим аналіз його динаміки перебуває під пильним контролем.

Національні валюта - грошова одиниця України - банкноти, білети державної скарбниці, монети, платіжні документи та інші цінні папери, виражені у грошовій одиниці України.

Небанківські фінансово-кредитні інститути - фінансові посередники, діяльність яких не пов'язана з базовими операціями грошового ринку.

Нейтральність грошей - проявляється, коли кількість грошей в економіці впливає тільки на рівень цін, не впливаючи на зміну процентних ставок, рівень зайнятості та інші реальні показники.

Немонетарні активи - усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Нерезиденти - юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи України, із місцезнаходженням за межами України, які створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави.

Норма обов'язкового резервування - кошти, котрі комерційні банки зобов'язані зберігати у центральному банку. Підвищення або зниження норми відповідно зменшує чи збільшує суму вільних грошових коштів комерційного банку для активних операцій.

Норма процента - співвідношення доходу на позичковий капітал з сумою наданої позики (вимірюється у процентах).

Нуліфікація - оголошення державою знецінених паперових грошей недійсними або обмін знецінених паперових грошей на нові грошові знаки у надзвичайно низькій пропорції, так що плата за такі гроші має суто символічне значення.

Облігація - цінний папір, що приносить доход у вигляді процента. Випускається державними органами для покриття бюджетного дефіциту і акціонерними товариствами з метою мобілізації капіталу. На відміну від акцій, на облігаціях визначається термін їхнього погашення.

Облікова політика - сукупність принципів, методів та процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Обліковий ринок - ринок, на якому під час укладання угод в обігу перебувають високоліквідні активи (векселі, чеки, депозитні сертифікати).

Обмін за регресивним співвідношенням (облігацій попередніх позик на одну нову зі знижувальним коефіцієнтом) - обмін з метою скорочення державного боргу.

Обліковий процент - процент, установлений як плата за кредити, що надається центральним банком комерційним банкам.

Облікова ставка НБУ - плата (у процентах), що стягується Національним Банком України за проведення операцій за кредитування комерційних банків шляхом рефінансування їхніх активних операцій (обліковий кредит).

Облікова ставка процента - плата, що оголошується й стягується центральним банком за кредитні ресурси, які надаються комерційним банкам.

Операції на відкритому ринку - купівля і продаж центральним банком державних цінних паперів. Купівля цих паперів комерційними банками скорочує їх кредитні ресурси, а викуп цінних паперів центральним банком розширює кредитні ресурси комерційних банків. Відповідно не впливає на грошову масу в обігу.

Обов'язкові банківські резерви - сума грошових коштів, яку повинні постійно зберігати комерційні банки на своїх рахунках в центральному банку. Визначаються у вигляді норми в процентах до банківських пасивів.

Овердрафт - дебетове сальдо за контокорентним рахунком, із яким погодився банк, різновид кредиту.

Операція в іноземній валюті - господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Опціон - право купувати або продавати акції за фіксованою ціною протягом встановленого строку.

Паперові гроші - нерозмінні на метал знаки вартості, що випускаються державою (казначейством) для покриття своїх витрат і наділяються нею примусовим курсом.

Пасиви банку - одна з двох частин бухгалтерського балансу (права сторона), в якій на певну дату в грошовому вираженні відображені джерела утворення коштів банку.

Пасивні операції банків - операції, за допомогою яких банки формують свої ресурси для здійснення активних операцій.

Первинні фінансові інструменти (фінансові інструменти першого порядку) - такі, що характеризуються їх випуском в обіг первинним емітентом і підтверджують прямі майнові права або відносини кредиту (акції, облигації, чеки, векселі тощо).

Переказний вексель (тратта) - письмовий наказ однієї особи (векселеутримувача) іншій (платникові) про виплату за вимогою або на обумовлену дату, зазначену у векселі, певної суми грошей третій особі (ремітентові) або пред'явникові даного векселя.

Платіжна вимога - розрахунковий документ, що його виписує постачальник (кредитор) своєму банку про стягнення зазначеної в документі суми грошей із покупця (боржника) і врахування їх на рахунок постачальника.

Платіжне доручення - розрахунковий документ, що його виписує власник рахунка установі банку, який його обслуговує, про перерахування певної суми грошей на рахунок одержувача коштів, вказаного в дорученні. Застосовується при розрахунках за товарні й нетоварні операції, авансові платежі.

Процентний ризик - ризик змін процентних ставок, що негативно позначається на прибутку банку.

Платіжний оборот - уся сукупність платежів грошима у готівковій та безготівковій формах щодо погашення всіх грошових зобов'язань, які виникають між економічними суб'єктами.

Платіжний баланс - відображення співвідношення всієї сукупності надходжень із-за кордону та платежів за кордон за певний відрізок часу (рік, квартал, місяць).

Плаваюча процентна ставка - ставка, розмір якої може змінюватись під час дії кредитної угоди.

Повноцінні монети - реальний ваговий вміст монети відповідає її номінальній вартості.

Позичальники - суб'єкти фінансового ринку, які отримують позики від кредиторів під певні гарантії їх повернення і за певну плату у формі процента.

Портфельні інвестори - інвестори, що купують окремі види цінних паперів виключно в цілях отримання доходу.

Позичковий процент - ставка процента, що виплачується позичальником банку за користування позичкою.

Попит на гроші - потреба суб'єктів економіки в певній сумі грошових коштів.

Позиковий відсоток - ціна кредитних коштів на ринку позикового капіталу. Кількісно він може бути визначений нормою або ставкою. Норма відсотків обчислюється відношенням доходу кредитора від наданого кредиту до абсолютної величини цього кредиту.

Простий вексель - безумовне грошове зобов'язання установлене законом форми, що видається банком (векседавцем) фізичній або юридичній особі (векселеутримувачеві), надаючи право останньому вимагати з боржника сплати після зазначеного терміну певної суми грошей, вказаної у векселі.

Ревальвація (реставрація) - офіційне підвищення державного золотого вмісту та валютного курсу або тільки валютного курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Регулювання економіки - це цілеспрямована зміна темпів розвитку господарства й окремих його структурних підрозділів на основі перерозподілу фінансових ресурсів. Регулювання економіки здійснюється в двох формах - саморегулювання та державного регулювання. Перша характеризується такими методами формування фінансової бази в різних ланках суспільного виробництва, які виробляють і використовують самі суб'єкти господарювання. Друга форма відображає втручання держави в процес розвитку суспільного виробництва за допомогою різних економічних інструментів, у тому числі за допомогою фінансових важелів.

Регулювання норми обов'язкових резервів - регулювання, здійснюване НБУ для комерційних банків та інших депозитних установ, які повинні зберігати частину залучених коштів на кореспондентських рахунках у центральному банку без права їх використання і без виплати процентів за ними.

Резервний фонд - фонд, який створюється за рахунок чистого прибутку для забезпечення покриття можливих збитків від фінансово-господарської діяльності.

Резиденти - юридичні особи, включаючи і бюджетні організації, суб'єкти підприємницької діяльності, їхні філії, відділення й інші відокремлені підрозділи, які становлять окремий баланс і мають розрахунковий рахунок та здійснюють реалізацію продукції, робіт, послуг на митній території України.

Рефінансування - погашення старої заборгованості шляхом випуску нових позик, головним чином заміною короткострокових зобов'язань довгостроковими цінними паперами.

Ринок цінних паперів - частина ринку позикових капіталів, де здійснюються емісія та купівля-продаж цінних паперів, формується ціна на них, урівноважуються попит і пропозиція.

Розрахунковий рахунок - один з основних рахунків, що відкривається у банках юридичними особами для зберігання коштів і здійснення розрахунків. На рахунок зараховують надходження на користь його власника, а з рахунків списують платежі за відповідними видатковими документами.

Світова валютна система - інституційно-функціональна форма організації міжнародних валютно-фінансових відносин, яка склалася внаслідок еволюції світового господарства і юридично закріплена міждержавними домовленостями.

Сеньйораж - дохід держави від емісії грошей.

Сеньйораж - прибуток, отриманий від різниці між номінальною вартістю випущених в обіг грошей та витратами на їх емісію.

Система золотого стандарту - грошова система, що відіграла важливу роль у розвитку міжнародних торговельно-економічних відносин, інтернаціоналізації виробництва. Забезпечувала загальність світових

грошей, їх повну конвертованість, стабільність купівельної спроможності та валютних курсів, а також автоматичне (внаслідок міграції золота) врівноваження платіжних балансів окремих держав, стабільність світових цін.

Спекулятивні операції - короткострокові фінансові дії з отримання прибутку у вигляді різниці у процентах з отриманих кредитів. До них належать валютний арбітраж, процентний арбітраж, операції "своп", валютна спекуляція тощо.

Споживчий кредит - вид кредиту, що надається у грошовій чи товарній формах населенню фінансово-кредитними інститутами та нефінансовими організаціями (фірмами) з метою придбання товарів тривалого користування. Реалізується у вигляді банківського і споживчого кредиту.

Страхова компанія (страховик) - установа, яка спеціалізовано займається реалізацією відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб під час окремих подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, що акумулюються з отриманих ними страхових внесків (страхових премій).

Технічні резерви - показник, який виражає грошову оцінку обов'язків страховика за страховими зобов'язаннями, і одночасно - сума коштів, що є гарантією виконання зобов'язань перед страхувальниками з огляду на наявні у портфелі страховика договори страхування.

Товарний кредит - будь-яка господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає реалізацію продукції, робіт, послуг, передавання права власності іншому суб'єктові підприємницької діяльності або громадянину на умовах відстрочення платежу, якщо таке відстрочення перевищує звичайні строки банківських розрахунків або 30 календарних днів від дати реалізації.

Транзакція - операція, угода, що супроводжується взаємними поступками, знижками ціни.

Трансформаційна функція банківської системи - можливість змінювати (трансформувати) строки грошових капіталів, їх розміри та фінансові ризики, мобілізуючи грошові кошти одних суб'єктів ринку і передаючи їх різними способами іншим суб'єктам.

Уніфікація - об'єднання кількох позик в одну. Спрощує управління державним боргом. Може проводитись як окремо, так і в поєднанні з консолідацією.

Факторинг - придбання права на стягнення боргів (покупка дебіторів). Функція грошей - робота грошей щодо обслуговування руху вартості товарів. Фінансова звітність - сукупність документів, що характеризує фінансовий стан підприємства.

Фінансовий кредит - будь-яка господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає надання коштів у позичку на визначений строк та під визначені відсотки з поверненням основної суми заборгованості та нарахованих відсотків у грошовій формі або інших формах забезпечення заборгованості, включаючи матеріальні цінності та нематеріальні активи, надані в заставу.

Фінансовий ринок - ринок грошей, кредитних ресурсів, цінних паперів, фінансових послуг.

Фінансові інститути - посередники, що забезпечують "зустріч" позичальника та кредитора на фінансовому ринку. Забезпечують трансформацію тимчасово вільних грошових коштів у позичковий капітал.

Фінансові інструменти - різноманітні фінансові документи, які обертаються на ринку, мають грошову вартість і за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку.

Фінансові операції - дії, спрямовані на вирішення певного завдання з організації та управління грошовими відносинами, що виникають при формуванні та використанні відповідних коштів.

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика - сукупність заходів, що здійснюються шляхом маніпулювання державним бюджетом - державними видатками та оподаткуванням - для досягнення повної зайнятості, зростання виробництва, зниження інфляції. Податки і державні видатки є основними інструментами фіскальної політики.

Фондова біржа - особливий посередник на ринку цінних паперів, центр торгівлі ними. Виконує три основні функції: посередницьку, індикативну та регулятивну. Сутність посередницької функції полягає в тому, що фондова біржа створює достатні й всебічні умови для торгівлі цінними паперами емітентам, інвесторам та фінансовим посередникам. Торговельні угоди на біржі укладають брокери. Індикативна функція фондової біржі полягає в оцінці вартості й привабливості цінних паперів. Саме на біржі проводиться котирування цінних паперів, яке дає інформацію інвесторам про вартісну та якісну оцінку цінних паперів та динаміку їх розвитку. Регулятивна функція фондової біржі виражається в організації торгівлі цінними паперами. Фондова біржа встановлює вимоги до емітентів, які виставляють свої цінні папери на біржові торги, правила укладення і виконання угод, механізм контролю за діяльністю суб'єктів біржової торгівлі.

Форвардна операція - господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає придбання, продаж форвардної угоди, тобто зобов'язання придбати, продати продукцію сезонного виробництва, цінні папери або валютні цінності у визначений термін у майбутньому з фіксацією ціни реалізації на дату укладання, придбання форвардної угоди. При цьому покупець форвардної угоди має право на відмову від її виконання винятково за наявності згоди іншої сторони форвардної угоди.

Ф'ючерс - вид строкових контрактів на товарних і фондових біржах.

Хеджування - операція зі страхування від ризику зміни вартості цінних паперів за допомогою укладання учасниками ринку двох протилежних угод, в одній з яких він виграє від зміни їхньої вартості, а в іншій програє, зводячи, таким чином, фінансові ризики до мінімуму за рахунок взаємного погашення виграшу й програшу.

Центральний банк - банк першого рівня в дворівневій банківській системі.

Чек - письмовий наказ власника поточного рахунку банку по виплату певній особі вказаної в ньому суми грошей (дохідність, ліквідність).

Цінні папери - документи, які засвідчують право володіння і довготермінові зобов'язання емітентів щодо виплати їхнім власникам доходів; грошові і товарні документи, що засвідчують майнові права.

Чек - вид цінного папера або грошовий документ строго встановленої форми, що містить беззаперечну вказівку власника поточного рахунку (чекодавця) банкові сплатити зазначену суму конкретній особі чи пред'явникові чека (чекоотримувачу) суму коштів, вказану в чеку.

Юридична особа - підприємство, що виступає як суб'єкт громадянства, в тому числі господарських прав та обов'язків, які мають самостійний баланс, гербову печатку, розрахунковий рахунок у банку. Діє на основі статуту або положення і відповідає в разі банкрутства майном, що йому належить.

Ямайська валютна система - система, що функціонує і розвивається у світовій економіці дотепер, визначена нарадою представників країн - членів МВФ, що відбулася в м. Кінгстон (Ямайка) в січні 1976 р. Кінгстонська угода поклала початок її утворенню.

Рекомендована література

для вивчення навчальної дисципліни

«Гроші і кредит»

1. Алексєєв І.В. Гроші та кредит: навч. посібн. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 312 с.
2. Зянько В.В., Вальдшмідт І.М. Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Гроші та кредит». Вінниця : ВНТУ, 2017. 65 с.
3. Ільчук П.Г. Гроші та кредит: підручник. Львів: Сорока, 2016. 410 с.
4. Мицак О.В., Сороківська М.В. Фінанси, гроші та кредит : методичні вказівки і завдання до семінарських та практичних занять, самостійної роботи, тестові завдання. Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2016.139 с.
5. Деньги, кредит, банки : учебник / под ред. О.И. Лаврушина. 15-е изд., стер. Москва : КНОРУС, 2016. 448 с.
6. Матросова В.О., Доуртмес П.О. Гроші та кредит: курс лекцій. Харків: НТУ «ХП», 2016. 111 с.
7. Глушенко С.В. Гроші, кредит, кредитний ринок: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : НаУКМА, 2015. 203 с.
8. Швець В.Я., Єфремова Н.Ф., Чічкань О.І. Гроші та кредит : навчальний посібник. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2015. 301 с.
9. Гроші та кредит : навчальний посібник. /О.Л. Шелест ... та ін. ; за ред О.Л. Шелеста. Харків : О.В. Бровін, 2014. 267 с.
- 10.Корецька Н.І. Історія грошей та кредиту країн світу : навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. – 338 с.
- 11.Фінанси, гроші та кредит: підручник / О.О. Непочатенко ... та ін. Умань: Сочінський, 2014. 482 с.
- 12.Сисоєва Л.Ю., Черкашина К.Ф. Гроші і кредит: у схемах і таблицях : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2014. 245 с.
- 13.Центральний банк і грошово-кредитна політика : збірник тестових завдань / укладачі :О.І. Копилук, Н.С. Кульчицька. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2013. – 103 с.
- 14.Наумов А.Ф. Гроші та кредит : в Україні і міжнародній економіці (теорія, практика) : навчальний посібник. Миколаїв : В.Д. Швець, 2013. 295 с.
- 15.Стахорська С.І. Тестові та практичні завдання з навчальної дисципліни «Гроші та кредит». Харків : ХНЕУ, 2013. 67 с.
- 16.Кузнєцова Т.В., Михайличенко Н.М., Кисельова О.О. Гроші та кредит: навчальний посібник. Краматорськ : ДДМА, 2012. 207 с.
- 17.Колотуха С.М. Власюк С.А. Гроші та кредит : навчальний посібник. Київ: Знання, 2012. 495 с.

18. Терес А.В. Стабілізаційні механізми сучасної грошово-кредитної. Київ: 2012. 212 с.
19. Косова Т.Д. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Київ : ЦУЛ, 2011. 465с.
20. Мазур І. М., Гречук Т.Л. Гроші і кредит :навчальний посібник. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2011. 319 с.
21. Круш П.В., Клименко О. Гроші та кредит : навч. посібн. Київ: ЦУЛ, 2010. 215 с.
22. Пуховкіна М.Ф., Остапишин Т.П., Білошапка В.С. Центральний банк та грошово-кредитна політика: навчально-методичний посібник. Київ: КНЕУ, 2010. 312 с.
23. Скоков Б. Г., Крайвська І. А. Гроші і кредит: конспект лекцій. Харків, ХНАМГ, 2009.— 244 с.
24. Комаринська З.М. Історія грошей. Львів: Львівський банківський коледж. 2008. 230 с.
25. Семко Т.В., Руденко М.В. Гроші та кредит у схемах і таблицях: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2008. 158 с.
26. Дзюбик С.Д. Грошовий обіг: навч. посіб. Київ: УАДУ, 2007. 204 с.
27. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук та ін.; за заг. ред. М. І. Савлук . 4-те вид. Київ : КНЕУ, 2006. 744с.
28. Національний банк і грошово-кредитна політика: підручник / За ред. А. М. Мороза, М. Ф. Пуховкіної. Київ: КНЕУ, 2006. 368 с.
29. Банківські операції: підручник.—., випр. і доп. / А. М. Мороз, та ін.; за ред. А.М. Мороза. 2-ге вид. Київ.: КНЕУ, 2002. 476 с.
30. Васюренко О. В. Банківські операції: навчальний посібник. Київ: Знання, 2004. 324 с.
31. Банківські операції / за заг. ред. В. І. Міщенко. Київ, 2004. 705 с.
32. Вешкин Ю. Г., Авагян Г.Л. Банковские системы зарубежных стран: курс лекций. Москва. 2004.
33. Гальчинський А. Теорія грошей. Київ: Основи, 1998. 415 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
2. Сайт Міністерства економіки України. URL: [http:// www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua).
3. Сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.